

Skriftlig dansk i Grønland

INDHOLDSFORTEGNELSE

<i>Forord</i>	5
1. Den danske stil i Grønland	7
<i>A. Nyttige begreber</i>	7
Opgavetyper	
Redegørelse	
Diskussion	
Karakteristik.....	8
Sammenligning	
Vurdering	
Perspektivering	
Essay.....	9
<i>B. Struktur og sammenhæng</i>	9
<i>C. Sprog og stil</i>	9
<i>D. Opgaver til afsnit A – nyttige begreber</i>	10
Redegørelse	
Argumentation.....	11
Diskussion og argumentation	
Karakteristik.....	12
Sammenligning.....	13
Perspektivering	
Essay.....	14
<i>E. Opgaver til afsnit B – struktur og sammenhæng</i>	17
Indledning	
Afslutning	
Sammenhæng.....	18
<i>F. Tjekliste til dansk stil</i>	23
2. Ortografi/stavning	24
Finale fejl	
Fejl med i og e.....	25
Lumske ord	
Ét eller to ord?.....	26
For eller får?.....	27
Samme eller sammen?	
Fra verbum til substantiv.....	28
Fra vrang til ret	
3. Tegnsætning	29

4. Ordklasser	31
<i>A. Substantiver</i>	31
Intetkøn eller fælleskøn?	
Med eller uden ubestemt artikel foran substantivet?	32
Fra substantiv til verbum og adjektiv	33
<i>B. Verber</i>	34
Præsens eller infinitiv?	35
Omsæt verbet fra præsens til præteritum	
Omsæt verbet fra præsens til perfektum	36
Aktiv eller passiv?	
<i>C. Adjektiver</i>	37
Kongruens	
Gradbøjning.	38
Mere eller flere?	
<i>D. Præpositioner</i>	39
Indsæt den korrekte præposition	39
<i>E. Konjunktioner</i>	42
Når eller da?	
<i>F. Ordforråd</i>	43
Kategorier	
Faste vendinger	
Antonymer.	44
Synonymer	
Fremmedord	45
Test dit ordforråd	47
5. Sætninger	53
Ordstilling	
Sammenhæng	54
6. Mindre skriftlige opgaver	58
7. Tekstmateriale	60
Lars Olsen: En sjettedel har færre chancer	
Birgitte Simonsen: 'Man kan hvad man vil...'	61
<i>Litteraturliste</i>	63

Forord

Idéen til dette undervisningsmateriale opstod i forbindelse med min egen undervisning i skriftlig dansk, hvor jeg godt kan savne noget materiale til forbedring af elevernes skriftlige formidling. Dertil kommer, at jeg har arbejdet på GU i Nuuk i fem år, er formand for opgavekommissionen Dansk i Grønland og retter og har rettet mange danske stile, og derfor ved jeg, at der også er brug for et sådant materiale i Grønland.

Idéen bag materialet er

- at skabe bevidsthed om dansk stil som genre
- at give mulighed for at korrigere hyppige fejltyper i skriftlig dansk lige fra stavning og tegnsætning til sproglig sikkerhed og variation på flere niveauer
- at tage udgangspunkt i de specifikke fejltyper, som opstår i mødet mellem grønlandsk og dansk
- at skabe en sproglig bevidsthed hos den enkelte elev
- at skabe mulighed for differentieret undervisning
- at eleverne bliver bedre til at formulere sig korrekt, præcist og varieret på dansk.

Opgaverne er udarbejdet på grundlag af et stort materiale af danske stile, hvor jeg har systematiseret de fejltyper, som jeg har iagttaget ved læsningen samt mit kendskab til dansk i Grønland.

Der følger ikke teoretiske forklaringer med opgaverne, så hvis man ønsker en forklaring på f.eks. en grammatisk problemstilling, henviser jeg lærer og elever til andre undervisningsmidler. Enkelte steder er der henvist til hjemmesider på nettet.

Opgaverne er markeret med én, to eller tre stjerner alt efter sværhedsgrad, sådan at én stjerne er den letteste opgave og tre den sværeste. Der er i sagens natur flest med én stjerne, men da det er individuelt, hvor man har sin sproglige styrke og svaghed, er markeringen med stjerner kun et pejlemærke. En opgave som *Fra vrang til ret* er markeret med én stjerne, fordi den er baseret på nogle elementære sprogproblemer, men opgaven i sig selv kan være ganske svær. Ingen markering med stjerne betyder, at alle elever vil kunne have interesse i den.

Det er mit håb, at *lærerne* vil bruge opgaverne i forbindelse med det skriftlige arbejde i dansk og ikke mindst ved tilbagelevering af stile allerede i 1.g, hvor eleverne vil kunne blive henvist til de forskellige typer opgaver. Og at *eleverne* vil finde fornøjelse ved at lege med det sproglige og opnå en større sproglig sikkerhed.

Opgavetyper

Når man skal skrive, er det, uanset sprog, vigtigt at gøre sig klart, hvad kravene til den skriftlige formidling er.

Opgavesættene til den danske stil i Grønland er gennemgående kendetegnet ved

- at teksterne er samlet omkring et overordnet tema
- at det overordnede tema præsenteres i en manchete
- at tekster og billeder kan variere i forhold til genre og periode
- at anvende udvidede noter, da dansk ikke er elevernes modersmål.

Det er opgavekommissionens intention at undgå stereotype opgaveformuleringer. Der er imidlertid visse danskfaglige krav, som går igen i opgaverne, uden at de absolut vil kunne findes i hvert eneste sæt. Det drejer sig om **analyse** i forskellige sammenhænge. Centralt står her en **sproglig analyse** både i litterære tekster og i sagprosa, og også en **analyse af argumentation** vil stå centralt i nogle opgaver. **Fortolkning** står også stærkt i opgaveformuleringerne, og andre hyppigt anvendte formuleringer er krav om **redegørelse, karakteristik, sammenligning, diskussion, vurdering og perspektivering**.

For at eleverne kan blive fortrolige med de genrespecifikke faglige krav til disse forskellige kategorier, følger der nedenfor en række definitioner af de forskellige kategorier samt en beskrivelse af de særlige krav til essayopgaven. Sidst i afsnittet er der diverse øvelser i relation hertil.

Redegørelse

Hvad er en redegørelse?

At redegøre for indholdet i en tekst betyder at sammenfatte de holdninger, der kommer til udtryk og påpege, hvad der er centralt i teksten.

En redegørelse:

- er ikke et referat af teksten
- den er kortere end forlægget
- er fokuseret
- er eventuelt en ændring i rækkefølgen af synspunkter i forhold til forlægget
- tager hensyn til, at læseren ikke har forudgående kendskab til teksten
- er objektiv og loyal over for teksten
- skal undgå personlige kommentarer og synspunkter
- skal være afbalanceret – dvs. at de enkelte elementer skal tillægges samme vægt i redegørelsen, som de har i forlægget
- har centrale citater med fra teksten
- har sproglige markeringer der viser, hvem der fører ordet – dvs. udtryk der viser, at det er andres tanker/tekst der gengives. F.eks. udtryk af typen ”mener forfatteren”, ”hævder skribenten”, ”fremgår det af teksten”.
- undgår sproglig afsmitning fra teksten.

For at kunne redegøre for indholdet i en tekst, er det en forudsætning, at du har forstået den. Ved at skrive med dine egne formuleringer i stedet for at overtage tekstens, viser du din forståelse.

Diskussion

Efter en redegørelse vil du ofte blive bedt om at diskutere nogle synspunkter i en tekst, hvilket betyder, at du ser et synspunkt fra forskellige vinkler, argumenterer for og imod. Fremlæggelsen skal være troværdig og begrundes, og det kan være ganske svært, hvis man ikke selv er enig i synspunktet.

Hvis et argument skal være stærkt, dvs. have stor evne til at overbevise, bør du tænke på:

- at lade argumentet indeholde konkrete oplysninger
- at lade argumentet indeholde nye oplysninger
- at give konkrete eksempler i argumentet
- at gå i dybden med ét eller nogle få af de stærkeste argumenter du har, og udelade de mindre stærke
- at tale til både fornuften og følelserne
- eventuelt at vise at sagen berører modtagerens egne interesser.

Det er vigtigt, at diskussionen falder naturligt ind i relation til redegørelsen.

Karakteristik

At karakterisere vil sige at slå ned på særegne træk.

Ved en karakteristik i litterære tekster vil du skulle finde f.eks. særlige træk, som kendetegner en person eller nogle mere abstrakte forhold som f.eks. værdier i et skolesystem (jf. opgaver maj 2011).

Når opgaven kræver en karakteristik af argumentationsformen, stiller den en forventning om, at du kan gennemskue og formidle hvilke aspekter ved tekstmaterialet, der er centrale i forhold til de synspunkter, det tilvejebringer og forfægter. Opgaven ligger altså i at formidle tekstens/teksternes særlige sproglige, stilistiske og/eller argumentatoriske kendetegn.

Det kan indbefatte:

- appelformer: patos, etos, logos
- argumentation (påstand, belæg, hjemmel), argumentationstyper, f.eks.: mængdeargument, ekspertargument, deskriptionsargument, erfaringsargument, skræmmeargument
- brug af eksempler
- ironi
- sarkasme
- humor
- ordspil
- bevidst brug af parataktiske eller hypotaktiske sætningsstrukturer – eller skift mellem disse
- brug af farvede, forstærkende eller indignerede adjektiver
- retoriske spørgsmål
- intertekstualitet
- iøjnefaldende brug af tegn
- høj stil (højt lixtal og mange fremmedord/tekniske begreber/fagterminologi)
- lav stil (lavere lixtal, brug af jargon, bandeord, latrinære og vulgære udtryk)
- brug af troper og figurer.

Det er naturligvis tilladt at praktisere en kombineret redegørelse for tekstens synspunkter og karakteristik af tekstens argumentationsform. (Kilde: *Det danske undervisningsministeriums vejledning til skriftlig dansk stx 2013*)

Sammenligning

At sammenligne noget vil sige at finde forskelle og ligheder. I dansk stil kan sammenligningen f.eks. betyde, at man skal påvise væsentlige forskelle og ligheder mellem to digte med hensyn til form og indhold. Eller det kan være opfattelser, som skal sammenlignes som f.eks. opfattelser af respekt (jf. opgaver maj 2010).

Vurdering

Hvis du bliver bedt om en vurdering, vil det typisk være til sidst i en opgave. At vurdere betyder, at du skal tage selvstændig stilling til noget af det, du har arbejdet med i opgaven. Det kan f.eks. være at vurdere et emne eller problemstilling i relation til nutiden (jf. opgaver sept. 2009 og maj 2007). Med en vurdering følger en begrundelse, og det er derfor meget vigtigt, at vurderingen er velbegrundet, at der ligger nogle gode belæg til grund for vurderingen.

Perspektivering

Du vil ofte møde et krav om en perspektivering i dansk stil. Det kan være i form af en perspektivering til hæftets overordnede tema (opgaver maj 2010) eller en mere fri perspektivering som ”foretag en perspektivering” (jf. opgaver maj 2009). At perspektivere betyder, at man ser noget i forhold til en bestemt sammenhæng som altså f.eks. et tema.

Essay

Et essay i en dansk stil er en genre, som stiller ret høje krav til eleven både med hensyn til indhold og formidling.

Et essay kan som indledning tage udgangspunkt i en konkret situation, en aktuell begivenhed eller noget oplevet.

Derefter følger mere reflekterende afsnit omkring det tema, der angives i opgaveformuleringen. Skribenten kan eventuelt føre en slags dialog med sig selv i sin fremvisning af selvstændig tænkning.

I den danske stil vil der altid være et krav om at *tage udgangspunkt* i et materiale i form af tekst og eventuelt billeder. Ud fra materialet overvejer eleven en afgrænset problemstilling at skrive om. Men *hvor meget* og *hvordan*, skal eleven tage udgangspunkt i tekstmaterialet, og *hvor* i essayet skal teksten præsenteres og bruges som afsæt for overvejelser og refleksioner? Afgørende er det, at materialet behandles ud fra det, der er fokus i essayet, men der er ingen krav om f.eks. udtømmende analyse eller nærlæsning af centrale tekstpassager. Det skal imidlertid være klart for læseren hvor og hvornår, der tages udgangspunkt i materialet, det inddrages eller der perspektiveres til det. Der er for eleven væsentlige frihedsgrader mht. hvordan tekstmaterialet inddrages, men det skal ikke gøres skjult, hentydet eller implicit. Omvendt må overvejelserne i essayet ikke være for afhængige af tekstforlægget, det skal netop danne *udgangspunkt for*, ikke *rammer om* elevens refleksioner over emnet. Der er ikke nogen forventning om, hvor i essayet tekstmaterialet skal præsenteres. I de fleste tilfælde vil tekstmaterialet blive bragt på banen tidligt i besvarelsen, men hvis det bliver udført smidigt og i naturlig samklang med essayets helhed og overordnede komposition, kan præsentationen uden problemer blive foretaget senere, så længe det for læseren står klart, at essayets tankerækker og overvejelser er *udsprunget* af de problemstillinger, tekstmaterialet også belyser.

Det er oplagt – og nogen gange står det som et krav i opgaveformuleringen – at eleven i sine overvejelser viser at have udblik til f.eks. tekster, film, billeder, historiske situationer eller debatemner i samtiden. Centralt i vurderingen af elevens essay er det, at disse udblik indgår naturligt i de samlede overvejelser og har en gennemskuelig funktion i forhold til essayets helhed. Med andre ord: At inddragelsen af selvvalgt materiale leder ind i en dybere forståelse af den grundlæggende problemstilling og derved en udvidelse af abstraktionsniveauet.

Det er naturligt for et essay at have en åben afslutning, hvor der f.eks. lægges op til videre refleksion.

Essaygenren er en subjektiv og meget spændende genre, og skribenten bestemmer selv i stor udstrækning indholdet, men det er vigtigt at slå fast: Essayopgaven er *ikke* en fristil!

(Kilde: Det danske undervisningsministeriums vejledning til skriftlig dansk stx 2013)

B. Struktur og sammenhæng

En væsentlig faktor for skriftlig formidling er, at opgaven er veldisponeret. Det er centralt, at der er en gennemgående ”rød tråd”, der binder opgavens enkelte dele sammen. Man kan skabe struktur i sin opgave ved at anvende ”fiske”-modellen:

Til enhver opgave hører en indledning (hovedet), selve opgaven (kroppen) og en afslutning (halen). Det er imidlertid vigtigt at understrege, at der er forskellige krav til indledninger og afslutninger alt efter hvilken type opgave, der besvares. Der stilles f.eks. visse indholdsmæssige krav til en indledning og en afslutning i et essay, hvorimod man er mere frit stillet i de øvrige opgavetyper (se nedenfor).

C. Sprog og stil

Et vigtigt mål med undervisningen i skriftlig dansk er at lære at skrive i *et sikkert og nuanceret* sprog.

En stor del af indholdet i nærværende bog handler om, hvordan man når frem til at kunne bruge skrive et korrekt, præcist og varieret sprog, og der henvises derfor til øvelserne i de øvrige afsnit.

D. Opgaver til afsnit A – nyttige begreber

Opgave 1

Redegørelse

Sammenlign de to redegørelser nedenfor og tag stilling til, i hvor høj grad de lever op til kravene ovenfor til en redegørelse.

Forlægget står i det sidste afsnit i bogen side 60.

- A. Lars Olsen skriver i uddraget, at han mener, at de forældre, der typisk er veluddannede og har økonomien i orden, oftest er dem, der har kompetencer nok til at hjælpe deres børn med lektierne, som altid står klar med et råd eller to. Det er dem, der har givet deres børn lidt ekstra i deres tidlige barndom. De børn, der er vokset op med alt dette, er for det meste dem, der går i samme fodspor som deres forældre. Det er dem, der ved mere end blot det 'normale', fordi de sidder til 'højbord' med de voksne og har hørt diskussioner omkring verden. På den anden side er der nogle børn, hvis forældre ikke har nogen form for uddannelse, måske er de arbejdsløse eller har en løs forbindelse til arbejdsmarkedet. Det er oftest de børn, hvor godnathistorie og eksotiske ferier er sjældne. De er ikke sammen om tingene, fx spises aftensmaden uden nogen form for sociale samtaler om omverdenen. Lars Olsen mener, at størstedelen af disse børn vil gå i deres forældres fodspor, ligesom han mener, at de børn, der har forældre med uddannelse og er tæt knyttet til arbejdsmarkedet, vil få nogenlunde samme kaliber af uddannelse, som deres forældre. Lars Olsen mener dog også, at Danmark er blevet et fem-sjattedels-samfund. Det vil sige, at det store flertal i Danmark aldrig har haft det bedre, men omkring en sjettedel vokser op med markant dårligere livschancer end deres jævnaldrende. Lars Olsen mener også, at man i Danmark ikke længere har tradition for at diskutere ulighed mellem de store samfundsgrupper, at man i 1960'erne talte mere om socialgrupperne fire og fem. Socialgrupperne fire og fem er den faglærte og ufaglærte arbejdergruppe, som udgjorde over halvdelen af den danske befolkning. Lars Olsen mener, at man i dag diskuterer de mindre sociale problemer, den ene lille økonomiske fattige gruppe efter den anden, børn der bliver smidt ud hjemmefra med mere. Op til 11-20 procent vokser op med dårligere livschancer end deres jævnaldrende, og det er det, Lars Olsen kalder for fem-sjattedels-samfundet. Han fortæller, at nogle tal fra Danmarks Statistik viser, at indvandrere er overrepræsenterede blandt unge med svag hjemmebaggrund, men det er dog ikke dem, der er den dårligst stillede sjettedel. Den største del er faktisk unge med dansk baggrund, der typisk vokser op hos en enlig forælder, som gik tidligt ud af uddannelsessystemet og ikke er helt inde på arbejdsmarkedet. Tallene viser også, at familier med svag familiebaggrund ofte er dem med mest fattigdom, og alligevel er det ikke en gammeldags fattigdom. Det store flertal i den nederste fjerdedel af indkomstskalaen har ikke svag hjemmebaggrund. Det kan være studerende eller enlige mødre, hvor forældrene har uddannelse eller deltidsjob. Disse familier har typisk ikke mange penge, men det er dog deres børn, der klarer sig bedre end deres jævnaldrende med svag hjemmebaggrund. Trods deres 'odds'. Lars Olsen mener, at der kun er en mulig forklaring på den moderne ulighed, den forklaring beskriver, at det helt klart har noget med forældrenes uddannelse at gøre, det har en afgørende betydning for, om deres børn får en uddannelse, når de engang bliver voksne. De dårligst stillede har flere faktorer, der spiller ind. De dårligst stillede kendetegner: ingen uddannelse og ingen faste og stabile rammer i familien. Men dog er der tale om nogle 'regelbrydere', det vil sige, at de ikke følger i deres forældres fodspor, hvad uddannelse angår. Men oftest ses det som en social arv. Der skal være nye krav til forældrene, mener Lars Olsen. Mange ting har ændret sig, der er stadig familier, der fungerer godt og dårligt, som der altid har været i et bredt omfang. Lars Olsen forklarer forskellen fra 50 år siden og til i dag, hvilken forskel og hvilke muligheder de har. Der er kommet en ny underklasse, en ny periode, hvor der er mangel på arbejdsløshed, rodede familieforhold, som går i arv fra forældre til børn i familien.

- B. Journalisten Lars Olsen giver i fagbladet Socialrådgiveren fra 2007 udtryk for sin bekymring over ”den nye ulighed”: ”Danmark er blevet et femsjattedels-samfund. Det store flertal har aldrig haft det så godt, men omkring en sjettedel vokser op med markant dårligere livschancer end deres jævnaldrende”. Med begrebet ”en ny ulighed” understreger Lars Olsen, at der er tale om andet end ”den gamle ulighed”. Problemet er ikke økonomi og ringe boligforhold, men at nogen børn er bedre rustet til en boglig uddannelse end andre, i dag spiller økonomi stadig en rolle, men uligheden handler om andet end penge. Udover uddannelse hos forældrene er det spørgsmålet, om der er stabile rammer i familien, der er med til at bestemme, om man som ung i dagens videnssamfund er heldig at høre til den gode femtedel, eller om man er uheldig at falde i gruppen af fortabte. Konsekvenserne er ifølge Lars Olsen et femsjattedels-samfund, hvor mellem 11 og 20 % af befolkningen udgør en kulturel underklasse. Der er store forskelle i den arv, børn får fra deres forældre. Nogen vokser op i hjem, hvor deres intellekt udfordres, mens andre har forældre uden uddannelse og ringe tilknytning til et arbejdsmarked, og derfor er der i disse hjem ikke samme overskud til at hjælpe børnene i det meget komplekse uddannelsessystem, vi har i dag. En vigtig årsag til at vi står med ”den ny ulighed” skyldes ifølge Lars Olsen folkeskolen. Den er, hævder han, skabt af den veluddannede tredjedel af samfundet og henvender sig til denne. Så ikke kun den hårdest ramte sjettedel, der udgør den kulturelle underklasse, men også de to-tredjedele, der ikke kommer fra boglige hjem, risikerer at blive tabere. Lars Olsen bygger sine antagelser på tal fra Danmarks Statistik, og tallene underbygger, at den vigtigste enkeltfaktor i den moderne ulighed er forældrenes uddannelsesbaggrund. Dette kaldes også den sociale arv. Lars Olsen fremhæver imidlertid, at der er undtagelser fra reglen, og at nogen unge mod alle odds klarer sig godt på trods af, at de kommer fra socialt belastede hjem.

Opgave 2

Argumentation

- A. Find en ting, som du synes er nyttig for dig, og argumenter for, hvorfor den er nyttig for dig og måske andre. Skriv argumenterne ned og vælg de to bedste, som du så præsenterer på klassen på 2 minutter.
- B. Find en personlig ting, som har stor følelsesmæssig betydning for dig. Skriv argumenterne ned og vælg de to bedste, som du så præsenterer på klassen på 2 minutter.
- C. Find en ting, som har både nogle gode og dårlige egenskaber. Skriv argumenterne ned og vælg de to bedste for henholdsvis de gode og dårlige egenskaber, som du så præsenterer på klassen på 3 minutter.

Hvilke argumentationsord som f.eks. fordi, altså, derfor, så, nemlig, for at, af den grund, da, eftersom, heraf følger at og således brugte du ved fremlæggelsen?

Opgave 3

Diskussion og argumentation

Vælg et eller flere af synspunkterne nedenfor og diskuter det, idet du finder argumenter for og imod:

1. Det er godt at have et job ved siden af studiet.
2. Motion er altid godt.
3. Det er sundt at kede sig.
4. Det er samfundets skyld.
5. Arbejde er selve meningen med livet.
6. Enhver er sin egen lykkes smed.
7. Vi har ansvar for vores medmennesker, til enhver tid, på ethvert sted.
8. Vi lever i en verden uden faste værdier.

Opgave 4

Karakteristik af argumentation

Giv en karakteristik af argumentationen i læserbrevet fra Politiken 1.6.2011 skrevet af Mathilde Hougaard Boesen, skoleelev, 8.klasse.

”Der bliver hakket på os. Hele tiden. Konstant hører man om den dovne generation, de unge, der ikke gider lave noget som helst, og om curlingforældre, der gør isen glat for børnene.

Om alle skoleeleverne, der hænger i gardinerne i timerne og aldrig laver deres lektier. Og så de gamle damer – og mænd – der sukker og udbryder: ”Hvad skal der dog blive af os? Af dem? Af Danmark?”.

For vi unge er jo hjælpeløse. Ingen af os kan finde ud af at koge pasta, og alle vores weekender går med druk og fest. De morgener, vi skal i skole, slæber vores mødre os ud af sengen og placerer os foran tv’et med cornflakes og te, og om eftermiddagen shopper vi for daddys penge og stjæler det, vi alligevel ikke vil betale for.

For vi er jo alle sammen dumme og hjælpeløse. Jeg håber virkelig, at nogen kan læse min ironi. For selvfølgelig er vi ikke alle sammen sådan. Jeg forstår godt, at flertallet af de voksne i Danmark tror sådan om os, for hvor skulle I dog vide andet fra? Vi bliver udstillet.

Medierne fremhæver kun de dumme og hjælpeløse; se bare på programmer som ’Alene i junglen’, ’Paradise Hotel’ og ’Sommer i Sunny Beach’. Der findes ingen programmer, hvor de unge, der rent faktisk har noget mellem ørerne, bliver fremhævet.

Det er sket en gang imellem med succes, jeg kan f.eks. huske, hvordan medierne hujede over tidligere formand for Danske Skoleelever Troels Rømer, da han deltog i Debatten på TV 2 og nærmest gjorde den tidligere undervisningsminister mundlam. Men efter få dage blev der ikke skrevet mere om det, og de ’dumme unge’ overtog igen medierne. Troels Rømer er ikke den eneste fornuftige unge i Danmark. Der er mange – mange flere, end I tror. Men vi forsvinder i undervisningen og kaldes nørder af vores klassekammerater, der ser op til Amalie og Peter fra ’Paradise Hotel’.

Men hvad nu, hvis det var os, der blev fremhævet i medierne? Det kunne være noget ’à la debatten’, bare hvor unge deltager. Eller endnu et af TV 2’s reportageprogrammer, måske bare med unge og seriøse sportsfolk – ikke Caroline Wozniacki eller stjernefrø fra FCK, men lidt mere nede på jorden.

Jeg er sikker på, at programmer som disse vil blive set. Og vi unge, der selv kan lide at debattere eller dyrker seriøs sport (og derfor ikke bruger weekenderne på at drikke!), vil måske føle os en smule mere accepteret.

Og dem, der er upcoming stars til ’Paradise Hotel’, kan måske se, at det er okay at være, som nogle af os er. Sidst, men ikke mindst, vil I voksne kunne se, at de fornuftige unge også findes. Håbet er ikke ude for Danmark. Men hvis voksnes opfattelse af os ikke snart ændres, vil de fleste af os, der lige nu er stærke nok til at gå imod strømmen, bukke under for mediernes og vennernes pres. Og så kan det godt blive svært at få nye unge i Folketinget og til at tage de uddannelser, Danmark har brug for.

Og det er jo veldokumenteret, at bare en smule opmærksomhed i medierne kan få unge med på hvad som helst. Også fornuftige og meningsfyldte programmer.”

Skriv derefter et svar til Mathilde, hvor du argumenterer for din holdning til hendes synspunkter.

Opgave 5

Personkarakteristik

Giv på grundlag af sproglige iagttagelser i teksten en karakteristik af pigen.

”De menneskelæber, som åndede denne duft, var svulmende og friske, den barm, den højnede, var ung og spæd og foden var spæd, midjen smal, væksten slank, og der var en vis mager styrke i den hele skikkelse. Frodigt var kun det stærke, dunkelgyldne hår, der halvt var bundet og halvt hangt løst, for den lille mørkegrå fløjls hue var gleden af og hang om halsen i sine knyttede hagebånd ned på ryggen som en lille munkehætte. Ellers var der intet klosterligt ved dragten; en bred og ligeskåren lærredskrave slog ned over en lavendelblå hvergarnskjole med korte og vide, opskårne ærmer; ud af dem brusede et par store poseærmer af fint lin. En høj rød sløjfe sad på brystet og høj røde sløjfer på skoene.” (J. P. Jacobsen: Af: *Fru Marie Grubbe*)

Opgave 6

Sammenligning

Sammenlign først sprog og syntaks i de to tekster og derefter stemningen.

”Udsigt til dage blandt knejsende bjerge. Hvor luften er ren, og solen på spil. I spejlblanke søer og rislende kilder. I øjne, der misser, at livet er til. Små bitte byer, i himmelske dale. Både, der vugger al stress i søvn. To cappuccini, mens livet går videre. Til gavn for de fleste. Til ære for de små. Ture mod himlen og hen over spejlet. På vande, der rimer på: Ud i det blå. Tid til hinanden. Tid til at finde. Den ro, som I håbede, ville findes et sted. Små restauranter. Minder der vækkes. Til live i skæret af levende lys. Rødvin, der skænkes af ham den lokale. Som godt ved, hvad det her ender med.” (Thinggaard: *Bjergferie*, 2001)

”Senere, efterhånden som kulden og efteråret meldte sig, søgte de sydligere egne ... drog på æselryg over Alpinerne og gjemte sig en tidlang i en ensomt beliggende bjærgby mellem duftende citronhaver og et lille stille kloster, hvis munke nysgerrigt betragtede dem på deres kærlighedsfulde vandringer ... sejlede derfra over små, grønne søer mellem støvgrå olivenlunde og kjørte i stjerneklare nætter med bjældeklingende postheste gennem skumle slugter og ned i grønne dale ... indtil de en aftenstund ved solnedgangsskæret øjnede det mangetårnede Firenze i det fjærne og ligesom dyppet i blod.

Og under denne skyfri himmel, i denne bedøvende duft af roser og oranger, i dette dagenes fortumlede farve-mylr og de stjernefyldte nætters søde sværmeri druknede den sidste rest af uro i Bettys sjæl.” (Henrik Pontoppidan: *Mimoser*)

Opgave 7

Perspektivering

Opgaven lyder på en perspektivering af folkeeventyret *Esben Askepuster* til hæftets overordnede tema, som er skole, uddannelse og viden. Læs perspektiveringerne A-E, og giv en vurdering af dem.

- A. Hvis man perspektiverer teksten til det overordnede tema, som er skole, uddannelse og viden, så passer det jo rigtig godt sammen. Uddannelse var midlet til rigdom iflg. brødrene, mens en bondedreng som Esben, der ikke har lært noget overhovedet, ville prøve noget af nysgerrighed. Det er heller ikke helt ved siden af, hvis man sammenligner med nutiden. I dag er det uddannelse, som mennesker går meget op i. Hvis man vil have en lys fremtid, så skal man uddanne sig. Da der bliver flere og flere muligheder, bliver det også nemmere for de unge at få en uddannelse. Man havde jo ikke så mange muligheder dengang på Esben Askepusters tid. Det, der skete for Esben Askepuster sker stadig blandt folk i dag. Det skete i hvert fald for én mand, der hedder X. X og ejer et stort firma i Nuuk. Han har ikke en uddannelse, har kun gået i folkeskolen, men nu har han en af de store virksomheder i Grønland, bare ved hjælp af selvtilliden. Det kan stadig ses, at selv om man ikke kommer fra en rig familie, så har man stadig mulighed for at ændre sit liv.
- Jeg synes, at det er godt for både mennesket og samfundet, at der kommer flere og flere muligheder for uddannelse. Der er mange mennesker i Grønland, som ikke lever et luksusliv, som ikke har så mange penge til mad og sådan noget, men med hjælp fra samfundet kan de få en uddannelse og et bedre liv i fremtiden. Samfundet hjælper og vejleder dem, der ikke kan noget selv, så de kan hjælpe med at forbedre Grønlands fremtid.
- B. Jeg synes, at teksten kan perspektiveres til Klods Hans, fordi han heller ikke er så rig, altså fra starten af. Der skete næsten det samme som for Esben Askepuster. Klods Hans fandt også noget fra naturen, som han ville give til nogen. Men han fandt kun tre ting, mens Esben fandt seks-syv ting, som skulle bruges.
- C. Det er ikke nødvendigt med viden og uddannelse for at klare sig godt i livet. Teksten viser, at man bare skal tro på sig selv. Selv om Esben bare er en, der graver tørv og kører møg, så kan han godt opnå noget i livet. I Esbens tilfælde var det at blive gift med prinsessen og blive konge. Så tro på det gode og dig selv, så er livet dejligt.
- D. I det overordnede tema blev der spurgt om, om det er nødvendigt at have en uddannelse for at klare sig i livet. Ifølge dette eventyr er svaret nej. Esben har ikke gået i skole, og hans brødre ser ned på ham, men alligevel kan han godt klare livet. Ved hjælp af sin fantasi klarede han at få prinsessen, som ingen andre kunne få.

- E. Esben ikke er uddannet som sine brødre, men det viser sig, at han bruger sin egen form for viden og menneskelige egenskaber, netop som manchetten forklarer, at *uddannelse og viden kan blive udfordret af menneskelige egenskaber*. Måske var det vigtigt at kunne arbejde med sine hænder på Esben Askepusters tid. Man skal kunne udføre et fysisk arbejde som bonde, og uddannelse bliver et sekundært valg.

I vores tid er det ikke altid nogen god idé at tænke som Esben, fordi uddannelse er en vigtig del af et moderne liv, hvis man vil sikre sin fremtid. Uddannelse er et grundlæggende ideal i vores samfund. Budskabet i eventyret er på en måde noget uheldigt i relation til små børn. Vi siger altid til børnene, at de skal følge godt med i timerne, men i eventyret bliver de to uddannede, Per og Povl, hængt. Det kan få børnene til at sige nej til uddannelse, og det vil ikke være godt for samfundet. Men det vil på den anden side ikke skade med lidt mere spontanitet og mod i samfundet i dag.

Opgave 8

Essay

Giv en vurdering af de to essays A og B (*Man kan hvad man vil ...*) ud fra kriterierne for et essay side 9 i afsnittet Nyttige begreber.

Opgaven lyder: Skriv et essay om muligheder og begrænsninger i unges valg af videregående uddannelse. Du skal inddrage problemstillingen om den enkeltes ansvar over for sig selv og fællesskabet, som præsenteres i Birgitte Simonsen: 'Man kan hvad man vil...' (teksten er gengivet i afsnittet *Tekstmateriale*)

A: *Man kan hvad man vil ...*

Livet er fuldt af muligheder og valg der skal tages. Især når man som ung er færdig med skolen, og skal overveje hvad man derefter vil med sit liv. Det valg man vælger at tage, vil præge en og have stor indflydelse på, hvad der skal ske de næste mange år.

I uddraget fra artiklen "Man kan hvad man vil" som er skrevet af Birgitte Simonsen, hører vi om et eksempel på, hvordan mange unges liv og beslutninger bliver taget. Efter en 9 års lang folkeskolegang kan det være svært at beslutte, hvad man derefter vil, når det kommer til uddannelse. Nogle unge vælger at tage sin studentereksamen på gymnasiet, selvom de egentlig ikke har den store lyst til det, men bare ikke ved, hvad de ellers skal lave. De unge går ikke og tænker over, hvad de vil, når de engang er færdige, og når de derefter bliver spurgt, hvad de har lyst til at uddanne sig til, er svaret ofte "det ved jeg ikke, det har jeg ikke lige tænkt over". Det er svært for en person på 18-19 år, at skulle tage en beslutning om, hvad de vil lave de næste mange år. Derfor vælger nogle at tage et eller flere år, hvor de tager ud og rejser eller har et fritidsjob. Dette er ikke altid en god ting, for så har de svært ved at komme i gang igen.

Det at unge ikke ved hvad de skal, kan have en stor effekt på samfundet. Mange tænker egoistisk og ikke på hvordan deres valg påvirker andre. Vi har i Danmark, og selvfølgelig også alle andre lande, brug for arbejdskraft, så vi kan få samfundet til at fungere. Vi skal have folk som vil arbejde i alle brancher, og vise at vi kan tage ansvar for os selv og alle andre.

Der ligger også et stort pres på de unge, når de skal finde ud af, hvad de vil angående uddannelse. Presset kommer fra mange retninger. Skolen, forældre, bedsteforældre, venner osv. Hvis en familie hvor fx forældrene har en god uddannelse og har fundet en uddannelse som er økonomisk fornuftig, vil de også gerne have, at deres børn uddanner sig fornuftigt, sådan at den sociale arv kan fortsætte. Der kan også være et pres fra de unges venner og veninder, hvis de er gode i skolen, og har en familie som har en god uddannelse og som de kan få hjælp fra med lektierne. Hvis en ung hvor forældrene ikke har nogen god uddannelse, har problemer, eller ingen overskud og erfaring til at hjælpe dem med alle deres lektier og afleveringer, kan det godt være, de ikke får lavet dem. Enten fordi de ikke kan finde ud af det, eller også fordi de ikke har den store interesse for det. Heldigvis er der i dag på de fleste skoler og gymnasier kommet lektiehjælp. Dette kan de unge fri benytte, hvis de har brug for det. Personligt synes jeg det er en god ting, for så kan de unge blive færdige med deres lektier til tiden, og få snakket med nogle lærere om, hvordan de skal komme i gang osv. Jeg vælger selv at benytte muligheden for at få hjælp, og det samme gør nogle af mine veninder, så derfor kan vi alle hjælpe hinanden. Det er en rar måde, at få lavet sine lektier på.

Overskriften "*man kan hvad man vil*" er præcis det der er rigtigt. Alle mennesker, også unge, kan hvad de vil, hvis bare de tror på det. Citatet: "Hvor der er vilje, er der vej!" er et ganske godt eksempel på, hvordan de unge skal tænke. De skal ikke give op, bare fordi de er trætte af lektier og andet. De har brug for støtte fra alle retninger og have en god vilje!

Når jeg om knap 2 år, er færdig med gymnasiet og forhåbentlig har fået huen på, kunne jeg, ligesom Morten i artiklen, godt finde på at holde det såkaldte sabbatår. Jeg ved ikke, hvad jeg vil uddanne mig videre til, og det

er blandt andet derfor, jeg ville gøre det. De år jeg holder fri, vil jeg bruge på at arbejde, spare en masse penge sammen og tage ud at rejse. Jeg kunne også godt finde på det, fordi jeg synes, jeg har gået i skole mange år nu, og det har været hårdt. Men på samme måde synes jeg, at jeg skal komme i gang med det samme, for netop ikke at være bekymret for, om jeg kommer videre efter mit sabbatår. Mine forældre ligger også personligt et stort pres på mig, for de forventer af mig, at jeg tager en uddannelse, så snart jeg er færdig på gymnasiet. De ville være bekymret for mig, hvis jeg havde et år, hvor jeg ikke vidste, hvad jeg ville. Jeg respekterer selvfølgelig deres holdninger og meninger, og forstår dem udmærket. Men i sidste ende ved de godt, at det er mig, der skal træffe den afgørende beslutning.

Som en afsluttende konklusion kan jeg ud fra overstående tekst aflede, at man ganske enkelt kan, hvad man vil. Man skal i livet tage nogle chancer for at opnå succes, og det er dét, der skal til angående uddannelse. Man skal ikke opgive noget, man skal følge sin intuition og gøre hvad man selv synes er godt. Selvom mange unge er trætte af at gå i skole, er det bare med at komme i gang, og gøre noget for samfundet. Det er denne indstilling der skal til, for at vi kan fungere som et land. Hvis alle unge havde en indstilling om, at det var lige meget, at de kom i gang med deres uddannelse, ville der ikke være nok på arbejdsmarkedet i fremtiden, og det ville være et stort problem for Danmark.

B: *Man kan hvad man vil ...*

Ja, man kan hvad man vil, men ved man, hvad man vil? I uddraget af artiklen "Man kan hvad man vil ..." fra dagbladet Information 31, skriver Birgitte Simonsen om unge og valg af videregående uddannelse.

Hun skriver, hvordan det kan være svært for mange unge at træffe de store beslutninger, tage en uddannelse og derefter, hvor udmattende det kan være for nogle, at skulle direkte på arbejdsmarkedet.

I dag har vi langt flere valgmuligheder end tidligere og det stiller større krav om fokus, når valget falder på uddannelse. Det kan dog for mange være svært at vælge, hvad man vil. Foruden usikkerheden omkring valg af uddannelse, bliver der lagt pres på en fra alle sider. Regeringen går utrolig meget op i, at unge skal igennem uddannelsessystemet så hurtigt som muligt og derefter ud på arbejdsmarkedet. Politikerne har også givet sabbatåret et andet navn, nemlig fjumreår, hvilket jeg synes lyder meget negativt. Jeg synes personligt ikke, at der er noget galt i at tage et år eller to fri efter 10 år i folkeskole og 3 på gymnasiet – hvis det er dét man har valgt. Et "fjumreår" kan give en person meget mere positivt end negativt. Mange tager ud og rejser og arbejder i det år, som de har taget fri. Jeg er selv tilhænger af det, da det giver et ungt menneske så mange oplevelser. Man bliver klogere på livet, andre mennesker og kulturer. Man modnes med tiden og med sine oplevelser. Man bliver dermed mere voksen og har større overskud til at rumme andre mennesker. Efter min mening er det okay, at have et "helle i livet" som Birgitte Simonsen kalder det. Hun sætter et billede op af en ung fyr, der hedder Morten. Han har taget flere "fjumreår" både inden og midt i hans uddannelse, hvor han har været ude og rejse og har haft løse jobs. Morten finder det svært og belastende at tage store afgørende beslutninger. Kan det være fordi han ikke har været vant til at tage sine egne beslutninger? Har mor og far ikke stillet krav til ham, men fejlet enhver forhindring, der skulle komme, væk? Måske er Morten et såkaldt "curlingbarn", og selvom det har været i forældrenes bedste mening, kommer det ikke Morten til gode på nogen måde. Han har ikke knækket koden og lært lektien. Det er for nemt, når man altid kan få forældrene til at løse problemerne. Sådan fungerer det ikke i den "voksne" verden. Man må selv tage ansvar og gøre en indsats. Det er derfor vigtigt, at forældrene fra starten stiller krav til deres børn og lærer dem, at alt ikke bare kommer til én uden, at man skal arbejde for det. Valg er svære, om det handler om uddannelse eller andre valg i livet. Når man tager et valg, vælger man samtidig noget andet fra, som Birgitte Simonsen skriver. Men gør det egentlig noget? Selvom man er i tvivl om, hvilket valg der er det rigtige, så skal valget tages, og man må, for sit eget bedste, gøre det uden at se sig tilbage.

Har samfundet for mange forventninger til unge? Er deres forventninger urealistiske? Samfundet og regeringen vil gerne have unge ud på arbejdsmarkedet så hurtigt som muligt. De unge er fremtiden. Men jeg ved ikke, om det er en god en ide at lægge så stort et pres på unge. Morten tog 3 år om at skrive sit speciale. Han havde tydeligvis svært ved at holde fokus, men hvis han havde stresset over det og gjort det på den halve tid, var det så blevet et dårligere produkt og dermed en dårligere uddannelse han var kommet ud med? Folk har forskellige behov, og nogle arbejder bedst under pres, men jeg tror stadig ikke, at en masse forventninger gør valg af uddannelse og gennemførelsen nemmere. På den anden side handler en uddannelse heller ikke om at slappe af og bruge så meget tid, som man har lyst til. Det er måske meget sort/hvidt stillet op, men man har jo truffet dét valg at tage en uddannelse – er det så ikke dumt ikke at gøre det ordentligt? Og hvis man ikke tror, at man kan klare det alligevel, ville det så ikke være bedre at droppe ud, og finde ud af, hvilket valg man i stedet skulle have taget? Hvis man ikke arbejder hårdt for den uddannelse man har valgt, tror jeg man kommer til at fortryde det.

Man har jo brugt flere år på det. Der er dog ingen tvivl om, at regeringen gør, hvad de kan for at ”sælge” disse forventninger så attraktivt som muligt. Hvis du for eksempel starter på en uddannelse senest to år efter du gik ud af gymnasiet, kan du gange dit gennemsnit – og hvem vil ikke gerne det? På den måde er der større chance for at komme ind på sit drømmestudie. Ens gennemsnit kan jo være præcis den begrænsning man har i sit valg af uddannelse. Antal valgmuligheder afhænger af, hvor godt et gennemsnit man har. Der kommer regeringens regel omkring gennemsnittet mange til gode.

Et af kendetegnene ved det senmoderne samfund er opbruddet i de traditionelle værdier. Ud fra dette kan man tale for og imod, at den unge skal ”bekæmpe” den sociale arv. Hvem siger, at man skal uddanne sig som mor eller far gjorde? Man har selv ansvaret for, hvordan ens liv skal forme sig og man behøver ikke vælge som ens forældre gjorde, selvom de måske kan have nogle forventninger til en. Her kommer vi også lidt ind på et andet kendetegn, nemlig individualisme. I dag skal man helst være meget individuel og selvstændig. Man skal kunne tage vare på sig selv, og tanken om, at man ikke har brug for andre er mere og mere dominerende. Det er jeg dog ikke enig i. Hvor var unge uden forældrenes eller vennernes støtte? Jeg tror på, at individet kan klare sig selv, men hvorfor skulle det være nødvendigt? Det er respektabelt at være kommet til tops på sine egne præmisser og uden hjælp fra andre, men burde man ikke benytte sig af den hjælp og de tilstedeværende ressourcer man kan få og bliver tilbudt? Ville man ikke selv hjælpe, hvis nogen havde brug for det? Måske er det en naiv tanke. Folk har det med at være egoistiske i jagten efter det de vil have.

Ifølge Birgitte Simonsens artikel skal de unge lære at vælge det, som samfundet har brug for og på samme tid opleve det som deres eget frie valg. Selvfølgelig har man et ansvar overfor samfundet og fællesskabet og man kan ikke tillade sig at slappe af på andres bekostning. Men snyder man ikke sig selv ved at være overbevist om, at det er ens eget frie valg? Det er tydeligvis ikke det, der er meningen med kommentaren, men det har ikke en positiv effekt at ”tvinge” nogen ind på en bestemt uddannelse, fordi det er der manglen er. Jeg mener ikke, at man skal træffe en beslutning baseret på, hvad samfundet har brug for og mangler. Det giver ikke gode samfundsborgere. Jeg er tilhænger af, at man vælger ud fra eget ønske og med sund fornuft. Det er jo ingen skade til at tage hensyn til samfundets og arbejdsmarkedets mangler i sit valg af uddannelse. På den måde sikrer man også sin fremtid bedre – hvis man vælger et erhverv, der mangler arbejdskraft.

Unge kan være dovne og ude af stand til at tage beslutninger for sig selv, men der er også mange unge, der er ambitiøse. Ikke alle har et helt konkret mål med deres ungdomsuddannelse, men er målet om at gennemføre den med et flot gennemsnit, så man har alle mulighederne foran sig, ikke okay? Jeg kan tale af erfaring. Jeg ved ikke, hvad min uddannelse skal føre til i sidste ende, men jeg ved jeg gennemfører den og jeg gør mit bedste på mine præmisser i overensstemmelse med mit gymnasiums præmisser. Kan man gøre mere? Kan samfundet forvente mere? Der er utallige valgmuligheder, når det kommer til uddannelse, men der er også begrænsninger. Dog tror jeg i bund og grund, at man i sidste ende er sin egen største begrænsning. Uddannelse handler ikke kun om at vælge og komme ind på et studie. Det handler også om at have viljestyrken til at gennemføre og overskuddet til at presse sig selv, når alt virker lidt uoverskueligt. Jeg tror i bund og grund ikke, at unge mennesker i dag som udgangspunkt er dovne. Handler det ikke om, at være opdraget til at give, hvad man har og gøre sit bedste? Er de værdier man har med hjemmefra ikke meget afgørende for, hvordan man tackler sin uddannelse og dermed former sit liv? Jeg tror den sociale arv spiller en utrolig stor rolle for, hvordan unge mennesker klarer deres uddannelse. Men hvis man vil, så kan man! Men er det egentlig alle, der virkelig vil? Eller er det forventninger, der har fået dem derhen, hvor de er?

E. Opgaver til afsnit B – struktur og sammenhæng

Opgave 1

Indledning

Diskuter sammen to og to, hvilke krav man kan stille til en indledning til en dansk stil. Læs indledningerne nedenfor og tag stilling til, om de fungerer hensigtsmæssigt. Indledningerne er skrevet til en redegørelses- og diskussionsopgave ud fra en artikel af Lars Olsen: *Den nye ulighed* (opgaver maj 2008). Teksten er gengivet i afsnittet *Tekstmateriale*.

1. Når man siger, at Danmark er et fem-sjattedels-samfund, menes der, at 16,6 % af den danske befolkning er dårligere fungerende, og flertallet udgør normaliteten og grundstenen i vores videnssamfund.
2. Journalisten Lars Olsen giver i fagbladet *Socialrådgiveren* nr. 10 fra 2007 udtryk for sin bekymring over ”den nye ulighed”.
3. Omkring en sjattedel af børn og unge vokser op i Danmark med dårligere livschancer end deres jævnaldrende. Disse unge er ofte vokset op, hvor forældrene ingen uddannelse har, og børnene eller de unge ikke kan få hjælp med lektierne derhjemme. Disse børn og unge har brug for at komme ud af den onde cirkel, de er inde i.
4. Lars Olsen beskæftiger sig i artiklen ”En sjattedel har færre chancer” fra 2007 med den ofte tabublagte problemstilling om, hvorvidt social arv spiller en stor rolle i forhold til unges muligheder for uddannelse. Lars Olsen redegør for mulige konsekvenser deraf – både på det individuelle og samfundsmæssige plan.
5. Hundredvis af børn dropper ud af skolen i en tidlig alder eller klarer ikke vejen mod et succesfuldt liv, der implicerer en masse læring. De synes, at skolen er spild af tid, som så mange andre gør i perioder, og når til det punkt, at de faktisk helt opgiver at gå i skole. Disse børn kommer aldrig videre med en uddannelse og ender ofte på kontanthjælp eller som ufaglærte. I modsætning hertil er der børn, som er målrettede allerede fra 0.klasse, de holder fast og kæmper, også når det måske bliver svært i skolen. Disse børn arbejder videre, og for dem handler det ikke kun om at bestå niende klasse, men også om at komme i gymnasiet og videre på universitetet. Nogle børn får stor opbakning af deres forældre, andre gør ikke. Spiller forældrenes uddannelsesmæssige baggrund nogen rolle for fastholdelsen af de unge i skolesystemet? Og har den nye ulighed nogen betydning for de unges muligheder for at få en længerevarende uddannelse? I uddraget af en artikel i fagbladet ”*Socialrådgiveren*” nr. 10 2007 kommer Lars Olsen med sine antagelser om dette.

Sammenfat funktionen af en indledning ud fra svar på opgaven ovenfor: Skal indledningen være en appetitvækker? Skal man i indledningen vise en overordnet forståelse i relation til f. eks. temaet, eller skal man hellere gå mere forsigtigt frem og nærme sig temaet gradvist? Skal materialet for opgaven præsenteres i en indledning?

Opgave 2

Afslutning

Diskuter sammen to og to, hvilke funktioner en afslutning kan have. Diskuter derefter, hvordan afslutningerne nedenfor fungerer.

Afslutningerne er skrevet til en redegørelses- og diskussionsopgave ud fra en artikel af Lars Olsen: *Den nye ulighed* (opgaver maj 2008).

Teksten er gengivet i afsnittet *Tekstmateriale*.

1. Jeg kan efter at have skrevet denne opgave konkludere, at det ifølge statistikkerne er de børn, der er opvokset i et bedre miljø, der har en bedre chance for en god uddannelse. Dog er det ikke min egen opfattelse, jeg mener, at selv om et barn ikke har samme mulighed for materielle goder, er det stadig muligt at give sit barn opmærksomhed igennem andre aktiviteter. Dette er efter min mening en dårlig tekst, og argumentationen holder ikke.
2. Uanset hvordan man vender og drejer problematikken om ulighed og lige muligheder for alle, vil det blive meget svært at nå frem til en endegyldig løsning, som alle parter kan passe ind i med alle deres forskelligheder. Som Lars Olsen også slutter af med at skrive: ”*Videnssamfundets ulighed udfordrer dogmer til både højre og venstre*”.

3. Vi kan ud fra dette konkludere, at samfundet gennem de seneste 50 år har forandret sig markant. Skolekulturen og uddannelse, som er den vigtigste enkeltfaktor i den moderne ulighed, har også flyttet sig markant de sidste 50 år. Forældre har i dag større ansvar over for deres børn i uddannelsesmæssig forstand, end de havde tidligere, og det er især hårdt for de svagtstillede familier, da disse familier hverken har ressourcer eller viden til at navigere deres børn i ”den rigtige retning” i livet. Derfor har vi den moderne ulighed. Vi har en sjettedel i Danmark, der lever under dårligere kår end resten af befolkningen. Lars Olsen mener, at måden vi reducerer denne ulighed på, er ved at give disse svagtstillede familier støtte til et bedre og mere velfungerende liv. De skal hjælpes på vej til en uddannelse – for uddannelse er nøglen til et stabilt og trygt liv.

Opgave 3*

Den rigtige rækkefølge

Opskriften på *Hane i brunkål* står som brikker i et puslespil nedenfor. Nummerer afsnittene, så de står i den rigtige rækkefølge svarende til den originale opskrift.

Hane i brunkål

- Når den er smukt lysegylden over det hele, tager du den op og kasserer fedtet. Kom nyt fedtstof i gryden og, når dét er smeltet, en skefuld sukker eller to.
- Servér hanen med den brune kål, æblerne og kastanjerne som mod- og medspil og store mængder sennep.
- Tag en to kilos hanekylling (for en rigtig hane er lige så svær at finde som en kat på en gyngestolefabrik) og fyld den med æbler og pillede, blancherede kastanjer. Bind den op og brun den af i den store gryde.
- Tag gryden ud, kasser timian og laurbær, purér alle de urter, der ikke er hvidkål, og gem dem til en anden gang.
- Heri sauterer du en gudsvelsignelse af urter: løg, porrer, pastinak, selleri, gulerod, hvidløg, timian og laurbær. Og et lille stykke røget flæsk må du også hellere få med.
- Herefter kommer du den snittede hvidkål i og sauterer den af. Læg fuglen ned midt i dette morads og tilsæt en nisseøl. Læg låg på gryden og sæt den i en forvarmet ovn, 160 grader, i små to timer.

Hvad så du efter i tekststykkerne for at få dem til at passe sammen? Diskuter, om man kan sammenligne opbygningen af en dansk stil med en madopskrift.

Opgave 4**

Skab sammenhæng

Læs Suzanne Brøgger: *Ædedolke-kulturen*.

På dette opgaveark findes der seks tekstdele samt et ekstra, der *ikke* passer ind i teksten.

Angiv med tallene 1-6 i de tomme rubrikker, hvor tekstdelene passer ind i teksten.

(Sæt 0 ved den tekstdel, der ikke passer i teksten).

Marker de træk i teksten, du går efter for at finde den rette sammenhæng. Hvad er det for træk? Hvordan kan du bruge disse iagttagelser i dine egne skriftlige opgaver?

Mange ville føle at livet ville blive reduceret til det rene ingenting. Hvis nogen kommer ud for en madpakke med kun én slags pålæg, bliver de halvdeprimerede og synes at "det hele virker så trist".

Men de fleste forsøger at efterligne Ludvig den fjortende, når de skal spise, som om de havde en masse tjenerne.

Ellers var der ikke ret meget andet, der var nok af i Vendsyssel – det skulle da lige være fisk, for området var fattigt og lå isoleret.

Det er måltiderne der regerer os, ikke os der vælger måltiderne. De fleste danskere regner det for en selvfølge at spise 2-3-4 gange i døgnet!

F.eks. ville resterne af kvindens traditionelle kønsrolle forsvinde med ét slag. For ryggraden i en husholdning er som bekendt *køkkenet*. Det at "holde hus" legitimeres ud fra nødvendigheden af at holde spisetiderne for at holde en familie i live.

Der er ikke noget galt med at spise en gang imellem, det burde såmænd være en helt naturlig ting, men det er den prioritet og den funktion spisningen har fået som ritual af ikke-liv, jeg vil anfægte. Vi stiller et bord op mellem os med mad på.

En idé, eller en fiktion, om man vil, kan altså antage fysiologiske former og resultere i f.eks. fysisk væmmelse og kvalme.

Suzanne Brøgger: Ædedolke-kulturen.

Teksten er fra ”Kærlighedens veje og vildveje”, 1975.

Nu skal man jo ikke rakke ned på *spisning*, som efterhånden er det eneste folk har tilbage af fælles glæde, det eneste man til daglig foretager sig sammen i familien.

Jeg kan bare ikke lade være med at tænke: Hvad nu hvis vi *ikke* spiste? Jeg kan i hvert fald komme på en hel række verdenstruende problemer som med ét ville være løst, hvis vi holdt op med at spise! Ikke fordi jeg har noget imod at folk spiser, men værdien af denne vane er efter min mening langt overvurderet.

1.

Det er det vi arbejder for, opretholder kernefamilien og kønsrollemønsteret for, udplyndrer jordens ressourcer for, undertrykker nationer for ... for at stille et bord imellem os med mad på og fylde ”fantasiens hungerrum”. Som tankeeksperiment – bare rolig, det er kun en strøtanke – kunne man forestille sig at vi bare spiste et par kartofler om dagen med lidt persille. Men så ville de fleste mennesker indvende, at livet ville blive rigtigt kedeligt.

2.

Heraf kan vi i nogen grad aflede hvilken funktion spisningen har: ikke så meget at overleve som at holde livet ud. Vi kan bogstaveligt talt ikke snakke sammen uden at have mad i munden, til trods for at de fleste af os har lært den modsatte regel. Det er kun de færreste mennesker i vor del af verden, der forbinder spisning med bevidst tankevirk-somhed overhovedet. Der er en bevidstløs ”naturlig” proces, som går under dække af at opretholde livet, men som reelt skal bidrage til at udholde livet, og som i særlige tilfælde – ifølge BT – sætter punktum for livet. De fleste mennesker diskuterer kun *hvad* de skal spise, ikke *om* de skal spise.

3.

Hvis de skulle skære ned, ville de være overbeviste om, at de skulle dø. Somme vil sige at jeg vrøvler. De vil hævde, at det er naturligt at spise sig mæt. Javel, men der er mange mæthedsgrader, ligesom der er mange måder at gøre det ”naturlige” på. Studier af andre kulturformer viser, at hvis der lægges tabu på bestemte mad-typer eller hvis bestemte måder at indtage maden på tabueres, så ækles folk og kaster op, selvom maden ikke fejler noget i sig selv.

4.

Omvendt kan en kulturel norm der indpoder os, at det ”at spise godt” er det samme som at ”have det godt” få folk til at føle at deres liv er truet, hvis de af en eller anden grund tvinges til at spise mindre eller anderledes, end de er vant til.

Men lad os vende tilbage til alle de sociale, økonomiske og politiske problemer, som ganske ville bortfalde, hvis vi holdt op med at spise.

5.

Men en familieform kan ikke overleve af mad alene – selvom familiens samtaleemne og eneste fælles interesse går på hvad man skal spise, hvem der kan lide hvad, om man skal spise af de dybe eller de flade, hvordan man skal bære sig ad med at holde husholdningsbudgettet, hvad der er på tilbud hvor, om man skal spise indenfor eller ude i haven og evt. hvem der skal lave maden, og hvem der til gengæld dækker bord og vasker op. Hvis det virkelig forholder sig sådan, som folk hævder, at man spiser for at overleve, kunne man ligeså godt spise med fingrene ud af samme gryde, eller man kunne hver især gå ud i haven – hvis man har en sådan – og plukke et par æbler eller man kunne købe færdiglavede staniolretter i dertil indrettede butikker.

6.

Det har de bare ikke! Men alligevel lever de som om de havde det, de dækker et bord med en dug eller dækkeservietter ligesom Ludvig den fjortende.

Opgave 5***

Find sammenhængen

Læs Minik Rosing: Hvad betyder dit navn?

På dette opgaveark findes der otte tekstdele samt et ekstra, der *ikke* passer ind i teksten.

Angiv med tallene 1-8 i de tomme rubrikker, hvor tekstdelene passer ind i teksten.

(Sæt 0 ved den tekstdel, der ikke passer i teksten).

Marker de træk i teksten, du går efter for at finde den rette sammenhæng. Hvad er det for træk? Hvordan kan du bruge disse iagttagelser i dine egne skriftlige opgaver?

- Når man giver et navn, skaber man samtidig en forbindelse mellem et nyt menneske og det samfund, det skal vokse op i. Dét at give et navn er således i høj grad et ønske om at knytte en forbindelse mellem sin egen fortid og sit barns fremtid.
- Man bor faktisk i sit navn. Hvis ens sjæl skal finde et nyt sted at bo, må det være under et nyt navn.
- Under geologisk feltarbejde i Sydøstgrønland flyttede jeg i en periode ind hos en fangerfamilie, hvor der i forvejen boede tre generationer i samme rum.
- I det nordligste Grønland kom handelskompagnier og polarekspeditioner forud for missionen, og derfor vedblev folk med at have grønlandske navne helt frem til nutiden.
- Imidlertid er grønlandske navne først og fremmest navne. Ligesom et dansk navn er det en etiket, man klæber på en person for at kunne skelne hende eller ham fra alle andre.
- Men den forklaring giver Peter Hansen ikke meget for. Nutidens publikum forbruger givetvis musik på en ny måde.
- De omkringboende danske og amerikanske geologer betragtede med stigende forundring det bjerg af sælskind, kamikker og udskårne bengenstande, som hobede sig op i mit telt, men fik også lidt anskuel-sesundervisning i den store værdi, der lægges i familieskab i Grønland.
- Alligevel kan der hurtigt opstå tvivl om, hvad et navn betyder. Nogle er entydige som Malik (bølge) og Ar-naq (kvinde), men andre kan tolkes på et utal af måder. Det hænger til dels sammen med, at grønlandsk er et meget abstrakt sprog med ganske få konkrete ord, som indgår i et utal af konstruktioner og bøjninger.
- Minik kan også optræde som et ord i de vældig søde kælesange, som grønlandske forældre og bedsteforældre sidder og synger små børn i søvn til – i den sammenhæng bliver det mere et kæleord til en lille en.

Hvad betyder dit navn? – Om det at hedde Minik

Teksten er fra Weekendavisen 13.05.2011. Minik Rosing, født 1957, er professor i geologi og leder af Geologisk Museum.

Lad mig starte med en indrømmelse. Jeg har boet det meste af mit liv i Danmark, og jeg taler fortløftende dårligt grønlandsk. Til gengæld har jeg 54 års erfaring i at hedde Minik.

Når man bærer et grønlandsk navn, har ens omgivelser en forventning om, at navnet betyder et eller andet konkret – formodentlig noget, der beskriver naturen.

1.

Når vi møder en person på gaden i Danmark, og vedkommende præsenterer sig som Peter, begynder vi ikke straks at spekulere over, hvad der dog fik hans forældre til at opkalde ham efter det geologiske fænomen ”en klippe”. Vi tænker nok snarere, at han er opkaldt efter sin bedstefar eller en anden Peter, at forældrene kan lide navnets klang, og at det minder dem om noget eller nogen, de holder af. Langt de fleste af de navne, vi benytter på dansk, har oprindeligt haft en betydning, som enten er gået tabt eller i hvert fald ikke længere kædes sammen med navnet. (...)

Forfatteren Jørn Riel skrev for snart længe siden en vidunderlig bog med titlen *Du bor i dit navn*.

Som i alle hans andre bøger benytter han sig af voldsomme overdrivelser, men beskriver alligevel meget loyalt og nøjagtigt en grønlandsk grundstemning.

2.

Lige så meget som man kan more sig over det paradoksale i, at en østgrønlandsk hedning har måttet skifte sit oprindelige, ganske uskyldige og neutrale navn ud med navnet på en nordisk afgud for at kunne blive kristen, lige så klogt var det alligevel set i et grønlandsk perspektiv. Da missionen indfandt sig i Ammassalik, var samfundet under hastigt sammenbrud. En kombination af misfangst, blodfejder og udvandring til Vestgrønland havde bragt befolkningen ned på et antal, som ikke længere var holdbart. Alle var syltet ind i blodhævnforpligtelser, gammel taknemmelighedsgæld, mistro og anden jammer og elendighed.

Under et besøg på Østkysten for mange år siden, hvor vi boede en hel flok geologer i teltlejr i udkanten af Tasiilaq, havde jeg en strøm af folk, som kom til mit telt med gaver. Ikke fordi jeg var mig, for de kendte mig ikke, men fordi jeg var mine fjerne missionær-forfædres efterkommer.

3.

En gammel kone fortalte, at hendes forældre havde beskrevet det som en kæmpe lettelse, da de kunne kaste hele deres enorme byrde af pligt, skyld og gæld af sig, i samme øjeblik som de blev døbt og fik indrettet sig i et nyt navn. Ikke at kristendommen som sådan satte noget dybt religiøst præg i første omgang, men afsværgelsen af en problematisk fortid åbnede for en ny og lettere fremtid. Da Østgrønland blev koloniseret, havde man fået indført brugen af efternavne i Grønland.

På vestkysten var stort set alle på en eller anden måde i familie med europæiske kolonister, så her kom man til at bære navne som Møller, Kreutzmann og Kleist, mens man i Østgrønland videreførte gamle østgrønlandske navne som efternavne – og nu kan hedde Kuitse, Kilimi og Maratse.

4.

Således kom Thule til at ligge som et sidste refugium for gode grønlandske navne.

Her lå en formue af kultur, man kunne trække på, da en ny grønlandsk selvbevidsthed og søgen efter en mere grønlandsk identitet begyndte at tage form efter Anden Verdenskrig, hvor Grønland for alvor blev del af en mere og mere globaliseret verden.

Min egen generation – og måske især den del, som var stærkest præget af danskhed – blev i stigende grad udstyret med grønlandske navne. Det var ofte navne, som havde overlevet blandt nordgrønlanderne gennem de forudgående 250 års kolonisering af Vestgrønland. Ivalo, Aviaja, Minik og Miteq afløste Mathias, Rakel, Barselaj og Charlotte.

MEN hvad betyder disse grønlandske navne så? På det konkrete plan har grønlandske navne ofte mere eller mindre velkendte betydninger.

5.

Det er således ikke altid muligt at give en entydig direkte oversættelse af et navn. Der har på det seneste været spekuleret både højt og bredt om betydningen af navnene Ivalo og Minik. Begge navne kommer fra det nordligste Grønland, og begge er navne, som har fået en renæssance, fordi de er umiskendeligt grønlandske, men dog er nemme at udtale på andre sprog. Minik kan betyde et ravgyldent inddampet tranmateriale, man i gamle dage brugte til at gøre skind og især skindsyninger vandtætte med. Da ørevoks kan have nogenlunde den samme fremtoning, kaldes det siutip minia. Det betyder direkte oversat ørets minik og er altså fuldkommen analog med vores ord for ørevoks. Ingen kan, så vidt vides, huske hvad den oprindelige betydning af ordet i denne sammenhæng har været, eller om siutip minia er en konstruktion baseret på det danske begreb. I mine yngre dage underviste jeg af og til på skolerne i Nuuk, og der drillede børnene mig altid, når det støvregnede, eller der faldt en fin let sne – ”Se, det minikker,” råbte de og slog sig på lårene af grin, fordi den slags vejr kaldes for minivoq.

6.

Man kan altså stort set vælge i øst og i vest, hvis man skal oversætte navnet Minik til et hverdagsord. Jeg er selv vokset op med den meteorologiske forklaring. Ligeså med Ivalo. Navnet er igen fra det nordligste Grønland og kan betyde forskellige ting. Den mest lige-ud-ad-landevejen oversættelse går på, at navnet betyder sene eller senetråd, men igen er der plads til andre mulige betydninger.

For at forstå hvad navne betyder på grønlandsk, skal man nok et spadestik dybere end den helt konkrete betydning af ordet. På grønlandsk er navnet knyttet til personens sjæl.

7.

Da man ikke havde haft gæster på bopladsen i et års tid, kom alle naboerne naturligvis på besøg for at høre nyt fra den store verden. En ældre dame sad og røg pibe og nød en kop kaffe, da en lille pige med stramme, sorte fletninger kom ind ad døren. Uden skygge af påtagethed eller nærmere overvejelse kaldte den ældre dame pigen hen og sagde, henvendt til mig: ”Du skal også lige hilse på min mor.” Pigen var den første, som blev født på bopladsen, efter at damens mor var død. Moderens navn var nu vandret videre til den lille og havde medbragt en del af hendes sjæl. Navnets sande betydning er de minder, ønsker, håb og drømme, som forældrene bærer på og ønsker at give deres barn med ind i fremtiden.

8.

Jeg tror derfor, at mine forældre besluttede, at jeg skulle hedde Minik, fordi min fremtid kunne komme til at udspille sig i Danmark så vel som i Grønland, og at de derfor ville give mig en fast forbindelse tilbage til Grønland og min grønlandske familie. Næste gang nogen spørger, hvad Minik og Ivalo betyder, må svaret blive: Det betyder, at forældrene har givet deres børn et partoutkort til den lille filial af paradiset, der går under navnet Grønland.

Andre øvelser om sammenhæng finder du i afsnittet om syntaks.

F. Tjekliste

Når du er ved at være færdig med din stil, vil det være en god idé at kontrollere, om du har husket det hele.

1. Er der den rigtige overskrift på opgaven?
2. Er der indledning og afslutning, der passer til opgavens genre?
3. Opfylder du kravene til opgavens genre (f.eks. essay)?
4. Har du husket at besvare alle punkterne i opgaveformuleringen?
5. Har du husket at henvise til teksten?
6. Er der en god sammenhæng uden underrubrikker i opgaven?
7. Har afsnittene en passende længde og en indholdsmæssig samhörighed?
8. Har du brugt de rigtige værktøjer til opgaven (f.eks. analysepunkter og fortolkningsbegreber til en analyse og fortolkningsopgave og argumentationsanalyse til sagprosa)?
9. Har du undgået sproglig afsmitning fra teksterne, og er sproget korrekt, præcist, varieret og levende?
10. Er tegnsætningen i orden?

Opgave 1*

Finale fejl – ret stavfejlene

Eksempel: Mange *politikere* taler om gode uddannelsesmuligheder → politikere.
I to af eksemplerne er der IKKE fejl.

1. Lærerne er meget *strenger* i virkeligheden.
2. Hun ønsker flere pladser til de unge, som vil *studer* på de populære uddannelser.
3. Jeg skal *perspektiver* til opgavehæftets tema.
4. Opgaven lyder meget *spændene*.
5. Det betyder *hellere* ikke, at historien slutter her.
6. De *klar* sig uden forældrenes hjælp.
7. Her er skrivemåden anderledes *en* i den anden tekst.
8. De dyrkede kartofler, majsroer og noget *lign*.
9. Sammen med deres *lære* kan eleverne arbejde med værdier.
10. Han ville *heller* ind på en anden uddannelse.
11. Vores hverdagsliv *andre* sig hele tiden.
12. Kender vi *overhoved* nok til sagen?
13. Alle *eventyrer* begynder med ”Der var engang”.
14. Journalisten er meget *viden* om forholdene i Kina.
15. Eleverne er trygge ved *læren*.
16. Man kan mene, at de unge *tænkere* mere på egne interesser end på samfundets.
17. Teksten er meget *underholdene*.
18. Det kan være en af *grundene* til, at de ikke vil flytte.
19. Børnene ser meget *koncentrere* ud.
20. *Læreren* skal lytte mere til eleverne.

Opgave 2*

Finale fejl – sæt den rigtige form af verbet ind

Eksempel: Eleven kan ikke svare/svarer på spørgsmålet → svare.

1. Det er godt at *lære/lærer* om samfundet i skolen →
2. Vi *få/får* heldigvis snart løn →
3. Det har ikke noget med stedet at *gøre/gør* →
4. Du *svare/svarer* aldrig på mobilen →
5. Skolen bør *oplyse/oplyser* bedre om valgmulighederne →
6. Firmaet *reklamere/reklamerer* for rejser til Grønland →
7. Hvordan *fungere/fungerer* computeren nu? →
8. Jeg vil *perspektivere/perspektiverer* til temaet →
9. De *ændre/ændrer* hele tiden på reglerne →
10. Hunden *appelle/appellerer* om hjælp →
11. Det *gøre/gør* ingen forskel →
12. Det *oplyse/oplyser* teksten ikke noget om →
13. De *studere/studerer* på livet løs →
14. Selvstyret *informere/informerer* om støttemuligheder →
15. Vi *lære/lærer* også noget om naturen →

Hvornår skrives *svare* og lignende verber med og uden -r?

Hvornår skrives *gøre* med og uden -e?

Opgave 3*

Fejl med i og e

Rigtigt eller forkert?

Eksempel: Broderen *liver* i overklassen. → *Forkert*

I to af eksemplerne er der IKKE fejl.

1. Læreren *bliv* sur.
2. Man har mange muligheder i *levet*.
3. De unge påvirkes af *midierne*.
4. Vi viser det tydeligt i vores *livemåde*.
5. Kongen vil gerne have prinsessen gift, *enden* han dør.
6. Eleverne bor på *kolligieværelse*.
7. Vi *liver* i et velfærdssamfund.
8. Skal man absolut have en uddannelse for at klare sig godt i *livet*?
9. De er mere interesseret i uddannelser i udlandet *ind* i Danmark.
10. Produktiviteten *stig* med de store, nye maskiner.
11. Eleverne læste og *skriv*.
12. Der er en tydelig *udvekling* i teksten.
13. Han havde *livet* over evne i mange år.
14. De to brødre skulle *ride* hen til prinsessen.
15. Det *inder* med at økonomien svækkes.

Opgave 4**

Lumske ord

Hvad er korrekt?

Understreg det rigtige ord.

Eksempel: *Handlingen forgår/foregår* i en storby.

1. Jeg skal *foretage/fortage* en analyse af teksten.
 2. Der *ligger/lægger* en holdningsløshed bag hans handlinger.
 3. Børnene på billedet *sider/sidder* ved siden af hinanden.
 4. Hvad skal vi *forslå/foreslå* til middag?
 5. Vi har ét universitet i Grønland, *og så/også* har vi seminariet i Nuuk.
 6. Det er vigtigt *for/får* et menneske at få en god uddannelse.
 7. Familien tager i sommerhus *en gang/engang* om året.
 8. Foruden GU har han *og så/også* taget en videregående uddannelse.
 9. Det ville være godt, *vis/hvis* der var flere muligheder.
 10. Man kan have tillid til rektorens *udtalelser/udtagelser* om opdragelse i artiklen.
 11. De *unge/ungerne* på de videregående uddannelser har ofte arbejde ved siden af studierne.
 12. Man kan næsten *forstille sig/forestille sig*, hvordan det må have været at være barn på det tidspunkt.
 13. Her *for/får* de deres uddannelse gratis.
 14. Først senere blev han *bevist/bevidst* om sin kærlighed.
 15. Elevens hensynsfulde *opførelse/opførsel* over for de andre blev rost af lærerne.
 16. Børnene *viste/vidste* mig tegningerne.
 17. Det kan være svært at *forestå/forstå* fransk, da franskmændene taler meget hurtigt.
 18. Hvad *foretrækker/fortrækker* du, den blå eller den hvide?
 19. Det er to *hvidt/vidt* forskellige betydninger af ordet.
 20. Det er endnu ikke *bevist/bevidst*, om han er skyldig i forbrydelsen.
 21. Der *forestår/forstår* en vigtig begivenhed i kongehuset.
 22. Dengang *viste/vidste* hun ikke, at han ville svigte hende, inden året var omme.
 23. Han tillagde udtalelsen en *vis/hvis* betydning.
 24. De *unge/ungerne* i børnehaven er tit frække i munden.
 25. Barnet er helt *tryk/tryk* ved forældrene.
- Forklar forskellen på *de unge* og *ungerne*.

Opgave 5**

Ét eller to ord – substantiver

Hvilken stavemåde er korrekt?

Understreg ordet med den rigtige stavemåde.

Eksempel: Naboerne stod og snakkede hen over *have lågen/havelågen*.

1. Han har fået *løn forhøjelse/lønforhøjelse*.
2. Broderen lever i et *overklasse miljø/overklassemiljø*.
3. Man kan opleve det *hver dag/hverdag*.
4. En dag får børnene så et *realitets chok/realitetschok*.
5. På billedet ser man et *klasse værelse/klasseværelse*.
6. Artiklen er en *sand fortælling/sandfortælling*.
7. Til *hver dag/hverdag* går han i skole.
8. Der er store problemer med *alkohol misbrug/alkoholmisbrug* i familien.
9. De unge har mange *valg muligheder/valgmuligheder* i dag mht. uddannelse.
10. Deres *leve tid/levetid* er blevet forlænget med flere år.
11. Personerne kommer fra forskellige *social klasser/socialklasser*.
12. Som *en hver/enhver* god kristen ved, må man ikke bedrive hor.
13. Det foregår i en helt anden *verdens dell/verdensdel*.
14. *Markeds værdibegrebet/markedsværdibegrebet* kan ikke defineres entydigt.
15. Personerne befinder sig forskellige steder på den *sociale rangstige/socialerangstige*.
16. Overalt i verden er der store *klima problemer/klimaproblemer*.
17. Adfærden er udtryk for *identitets forvirring/identitetsforvirring*.
18. Forfatteren beklager de store *klasse forskelle/klasseforskelle*.
19. Fortællingen er et *tilbage blik/tilbageblik*.
20. Jeg'et fortæller om sin *barndoms oplevelser/barndomsoplevelser*.

Formuler en regel om sammensatte ord, som du kan bruge som huskeregel.

Opgave 6***

Ét eller to ord – adverbier

Hvilken stavemåde er korrekt?

Understreg ordet med den rigtige stavemåde.

Eksempel: Naboerne stod og snakkede *over for/overfor*.

Hvad er reglen for adverbier i ét eller to ord?

1. Han bor i en lejlighed *over for/overfor* mig.
2. Børnene gik *oven på/ovenpå* for at lege.
3. Han var træt i hovedet *oven på/ovenpå* eksamen.
4. Nøglerne hænger lige *inden for/lindenfor* døren.
5. Kom endelig *inden for/lindenfor*!
6. Han bar en vest *uden på/udenpå* tøjet.
7. Poesibogen har et billede *uden på/udenpå*.
8. Hunden måtte blive *uden for/udenfor* døren.
9. Hunden måtte blive *uden for/udenfor* hele dagen.
10. De gik *uden om/udenom* problemet.

Opgave 7*

For eller får?

Eksempel: De _____ travlt op til eksamen i år → får.

Undersøg først hvilken ordklasse de to ord tilhører. Hvilken betydning det har for anvendelsen af *for* og *får*?

1. Jeg er bange _____ at det allerede er _____ sent.
2. De _____ støv i øjnene på turen.
3. Skolen _____ mange nye lærere efter ferien.
4. Hvornår _____ vi fri?
5. Båden _____ nyt udstyr _____ resten af pengene.
6. Han tog til Nuuk _____ at fortsætte sin karriere.
7. De mødtes _____ at læse sammen.
8. Det skete _____ længe siden.
9. Moren sørger _____ at de _____ en sund kost.
10. _____ første gang _____ de tilladelse til at gå på jagt.
11. Børnene _____ lov til at være med på arbejde, _____ børnehaven er lukket i dag.
12. De _____ brug _____ flere penge til studieturen.
13. _____ min skyld må du gerne tage med i byen i aften.
14. Han _____ stor fornøjelse af spillet.
15. Studenterne _____ hue på i morgen.

Opgave 8*

Samme eller sammen?

Indsæt det rigtige ord i eksemplerne nedenfor.

Eksempel: De spiller den _____ melodi igen og igen → samme.

1. De er _____ om at have båd.
2. Når vi er _____, får vi altid den _____ pizza.
3. Det er det _____ år efter år.
4. Børnene er _____ på legepladsen.
5. De har en trøje med _____ mønster.
6. De elsker at tage i fjeldet _____ med vennerne.
7. Museet har vist den _____ udstilling tidligere.
8. Har vi husket det alt _____ ?
9. Bilerne kommer fra den _____ fabrik.
10. De folder servietterne _____.

Opgave 9**

Fra verbum til substantiv

Hvad hedder substantivet til verberne i eksemplerne, og hvordan er den rigtige stavemåde?

Eksempel: Præsentere (verbum) → præsentation (substantiv)

1. Argumentere →
2. Diskutere →
3. Acceptere →
4. Modernisere →
5. Orienterere →
6. Inspirere →
7. Respekttere →
8. Dimittere →
9. Relatere →
10. Repetere →
11. Protestere →
12. Prioritere →

Opgave 10*

Fra vrang til ret

I eksemplerne nedenfor kan læseren godt forstå meningen, men sproget er upræcist og flere steder ukorrekt. Arbejd gerne sammen to og to, diskuter meningen og gå ind og ret sætningerne, så de bliver sprogligt korrekte og præcise i udtrykket. Du må gerne skære overflødige ord og udtryk væk, bytte rundt på leddene, ændre verbernes tider, indsætte nødvendige ”forbindere” som adverbier og relative pronominer samt punktum og anden tegnsætning. Læs eventuelt først eventyret *Esben Askepuster* fra opgaver maj 2011.

Eksempel: Der er også historier der kaldes trylleeventyr, som kan hører meget sammen med folkeeventyr → Trylleeventyr er en undergenre til folkeeventyr.

1. Prinsessen skulle giftes med den der holder hende mund.
2. Folkeeventyr er meget skrevet i 1800-tallet og folkeeventyr er typisk en historie der sker at der er tre brødre og de to første er altid heldige, kan man sige. Den tredje bror er den der er uheldig. Så finder man ud af at den tredje broder vinder ”heldigheden” eller vinder en smuk pige til sidst.
3. Bag de unges valg af uddannelse har mange forskellige grunde.
4. Tankegang omkring danske og grønlandske unge er det samme for eksempel vi tænker ikke på hvad samfundets behov.
5. Jeg kan komme på et eksempel. Min familie forventer rigtigt meget på mig men jeg kan ikke sige til dem at jeg er ikke så god som de tror man prøver alt hvad jeg kan for at holde dem glade.
6. Fortælleren nævnte Esben som en fattig og stakkels ung mand, men endes med lykkeligt. Det er normal for eventyr, at de fattige personer som ender lykkeligt.
7. Tidligere er forældrenes ansvar og bestemmer at det barn skal være en læge eller ligner, så gøre unge hvad forældrene har sagt men nu har børnene et ansvar og bestemme for hvad de vil i fremtiden.
8. Teksttype er et eventyr, under eventyr ligger folkeeventyr. Og det var det teksten er et folkeeventyr. Fordi der står ikke noget om hvem der var fortæller. Folkeeventyr er fortælle fra et menneske til menneske. Og teksten begynder med ”der var engang”.
9. Vi kan også sige politiker og samfundet kræver at ungerne skal have en uddannelse i vores nyere tid. Når man skal på uddannelse så kommer der et stort spørgsmål om det er en ret eller en pligt at man tager sin uddannelse om det ville gavne sit land eller om det ville gavne sig selv, det fleste ville nok tage det uddannelse som vil gavne dem selv. Når det handler om at pligt så kan det være at man tager en militære uddannelse eller noget der hjælper på samfundet.
10. Budskabet ved denne historie er, at man kan lige så smart som de uddannede mennesker, selvom man ikke har taget en uddannelse. Bare man er opfindsom. Esben er en opfindsom ung mand, så det er derfor han får chancen til at gifte sig med prinsessen. Selvom hun har altid noget at sige, har hun ikke noget hun kunne svare igen til Esben da han blev ved med at tale.

Tegnsætning

Opgave 1*

Sæt komma

Hvis du er usikker på kommareglerne kan du finde dem på *Dansk Sprognævns hjemmeside*.

1. I vores familie tager vi på udflugt hvert år i maj og det er en lang tradition.
2. Jeg måtte indse at han havde ret da han hævdede at færger kun sejlede to gange i døgnet.
3. Lige fra barndommen var der en god kontakt mellem far og søn og det fortsatte i mange år fremover.
4. På billedet ser man en gruppe børn der leger med hinanden og klipper i papir.
5. Han tog en slurk mere af vandet så på mig og fortsatte sin enetale.
6. Hun svarede undvigende da jeg spurgte hende om hvornår de var gået fra hinanden.
7. Det er en meget spændende film men den er også meget voldelig.
8. Katten er efter musen der smutter ind i sit musehul hvor den er i sikkerhed.
9. Vi skovler sne igen i dag og det er dejligt for så får vi varmen.
10. De lægger børnene op for at sove og snart efter sover de trygt og roligt.

Opgave 2**

Ret kommafejlene i sætningerne nedenfor

Hvis du er usikker på kommareglerne kan du finde dem på *Dansk Sprognævns hjemmeside*.

1. Teksten handler om, Sonja og Magnus som er forlovet.
2. Helten drager ud i verden, og møder nogle stor udfordringer.
3. For at komme ind på et bestemt studie, skal man være god til visse fag.
4. Men, at man altid har drømt om at uddanne sig, betyder jo ikke at disse drømme er realistiske.
5. På billedet tegner og klipper børnene, uden nogen tanke om, at man en dag skal vælge en uddannelse.
6. De unge, vil føle, at de er pressede.
7. Så er der, de unge der selv har valgt en uddannelse.
8. Der er unge der studerer det de interesserer sig for og gør det så godt de kan, for deres egen skyld, og deres egen fremtid.
9. Uddannelse er noget man tager, for at sikre sig en god fremtid.
10. Hun ønsker flere pladser, til de unge som vil studere videre efter studentereksamen.
11. På billedet ser det ud som om, eleverne er meget fokuserede på deres skolegang.
12. De to ældste brødre havde været på højskole og de var klogere end Esben.
13. Esben var fattig mens han boede hjemme hos faderen men da han blev gift med prinsessen, blev han rig.
14. På billedet kan man se at, eleverne sidder helt stille og lytter til læreren.
15. Det er kun få skoler der har regler for at eleverne skal have det samme tøj på.
16. Hele vejen til slottet, forstyrrede han sine brødre med noget, han fandt på vejen.
17. Det er interessant, at diskutere hvor vigtig uddannelse er for samfundet.
18. Kongen blev ked af at, der ikke var nogen prins, der ville have prinsessen.
19. Esben har ikke gået i skole og hans brødre og faderen ser ned på ham.
20. Prøven består i at han skal prøve, at få lukket munden på prinsessen.

Opgave 3**

Sæt flere tegn

Teksten er et uddrag af et handlingsreferat i en elevstil. Sæt flere tegn (komma, punktum og kolon), så teksten bliver mere korrekt og overskuelig.

Læs eventuelt først eventyret *Esben Askepuster* i opgaver maj 2011.

Eventyret handler primært om en konge der leder efter en mand til sin flabede datter som ikke er i stand til selv at finde en mand fordi hun er så næbbet, og der bor en mand på en gård med tre sønner og to af dem mener man passer til stillingen som prins eller konge, fordi de er så kloge og kendt for at være snakkemaskiner, men desværre er den yngste bror en udstødt person der sover i en askegrav og derfor ikke passer ind i familien, men han må komme med til slottet. Undervejs samler han en masse genstande op som han finder, en død krage, en gammel træsko, en prop, et gammelt vædderhorn og hestelort.

Opgave 4***

Sæt tegn

I teksten nedenfor, som er begyndelsen på artiklen *Det hele handler om dig* fra Weekendavisen 1. juni 2011, er alle tegnene (punktum, komma og kolon) fjernet. Stort begyndelsesbogstav er bevaret i teksten og kan bruges som pejlemærke. Sæt tegnene, idet du følger de regler, som du f.eks. kan finde på *Dansk Sprognævns hjemmeside*.

Filterboblen Internettet er ikke længere et vindue mod verden men et spejl Søgemaskinernes algoritmer viser os hvad de tror vi vil se og det kan blive farligt for demokratiet

Af David Jacobsen Turner

Sidste år gjorde Eli Pariser en underlig opdagelse Alle hans højreorienterede venner var forsvundet fra hans Facebook-feed hvor han ellers så deres opdateringer

Pariser er forfatter netaktivist og venstreorienteret og han bruger blandt andet Facebook til at få sine holdninger udfordret Men det ville blive sværere nu Baseret på hans aktivitet på webstedet havde Facebooks rangeringsalgoritme konkluderet at han var mest interesseret i de venstreorienterede venner og havde fjernet resten fra nyhedsfeltet Uden at spørge ham vel at mærke

Facebook-feeden er blot ét symptom på en omsiggribende tendens på nettet Informationen personaliseres og målrettes den enkelte bruger Et af de første firmaer der gjorde effektiv brug af personalisering var onlineboghandelen Amazon Når man køber en bog på webstedet bliver handelen husket og næste gang man besøger siden foreslår den automatisk andre bøger baseret på det seneste køb

Netop denne funktion er en del af forklaringen på firmaets succes og siden har de fleste netbutikker fulgt trop

Også søgemaskiner sociale netværk og medier bliver i stigende grad tilpasset den enkelte bruger og selvfølgelig er det en besnærende tanke Færre unyttige informationer og et net der er skræddersyet til os selv Men ifølge Parisers nye bog *The Filter Bubble* har personaliseringen en alvorlig slagside For jo mere informationerne skræddersys til os desto sjældnere bliver vi præsenteret for modsatte synspunkter Den usynlige redigering af informationer lukker os inde i filterboblen Vores eget personlige univers af informationer Vi bestemmer ikke selv hvad der kommer ind i den og vi kan ikke se hvad der bliver redigeret væk

Hvor nettet plejede at være et vindue mod verden er det ved at udvikle sig til et spejl der kun viser os selv

Det var de færreste der opdagede det men den 4. december 2009 var et vendepunkt i informationshistorien Den dag blev det fælles standard-Google lagt i graven Selvom to personer taster præcis de samme søgeord ind vil de i dag få vidt forskellige resultater Når brugeren er logget ind på G-mail eller andre services kan Google bruge de personlige oplysninger i profilen til at give hende personligt skræddersyede henvisninger Men selv når vi er logget ud ændrer Google vægtningen af siderne baseret på 57 forskellige parametre

Disse er hemmelige men nogle bud kunne være hvilken type computer og browser vi bruger hvor vi befinder os i verden om vi laver stavfejl i søgeordet hvor hurtigt vi taster mm

Googles berømte PageRank-algoritme rangerer alle nettets sider baseret på strukturen af deres indbyrdes henvisninger Denne løsning er det hidtil bedste bud på at finde en god definition af objektiv interesse Men siden december 2009 er den rene siderangering suppleret af en personlig ”vægtning” Alle brugere af Google bliver nu behandlet som en vektor i et 57-dimensionelt rum Og når to vektorer placerer sig samme sted i rummet behandles de ens Hvis en bruger der ligner Dem foretrak henvisning nummer fire på den almindelige PageRank rykker denne henvisning opad når De søger på det samme Algoritmen inducerer altså opførsel ud fra lagrede data

Denne algoritmiske personalisering af nettet er usynlig for brugeren Vi kan med andre ord ikke kigge Google over skulderen og sige om vi er enige i kategoriseringen af os

På mange måder er personaliseringen et logisk svar på den informationsekspllosion vi er vidner til i dag og det giver god mening at en naturvejleder og en computernørd får hver sin tophenviisning når de søger på ordet ”mus” Men personaliseringen er også radikal

Substantiver

Opgave 1*

Intetkøn eller fælleskøn?

Eksempel: Hun viste _____ usædvanligt mod → *et (intetkøn)*

1. Det er _____ konsekvens af klimaforandringerne.
2. Læreren er _____ autoritet.
3. På billedet ser man ind i _____ lokale med nogle børn.
4. "Gud er død" er _____ kendt citat af Nietzsche.
5. Det kan resultere i _____ splittet samfund.
6. De unge har brug for _____ uddannelse.
7. Det er _____ afgørende valg.
8. Prinsessens opførsel er _____ udfordring for kongen.
9. Det er _____ spørgsmål om temperament.
10. Der er _____ vedvarende risiko for at blive smittet.
11. Endnu er der ikke kommet _____ svar på hans henvendelse.
12. Vi har _____ fælles ansvar.
13. Hun har desværre ikke _____ chance for at bestå i år.
14. Det er _____ interessant område.
15. Teksten er _____ folkeeventyr.

Opgave 2*

Med eller uden ubestemt artikel foran substantiv?

Eksempel: *Karen er pige/en pige som mange andre* → *Karen er en pige som mange andre.*

1. Man kan opleve sådan *situation/en situation* hver dag.
2. Jeg fortalte ham, at jeg var *grønlander/en grønlander*.
3. Han har *anden mening/en anden mening* om politik end flertallet.
4. Deres far var *gårdmand/en gårdmand*.
5. Her i Grønland har man som *barn/et barn* ret til gratis undervisning.
6. Læreren er *respekteret person/en respekteret person*.
7. Journalisten har *helt anden/en helt anden* opfattelse af situationen.
8. Teksten er *interview/et interview* med forfatteren.
9. Hun arbejder som *kontorelev/en kontorelev* i firmaet.
10. Alle bør have *respekt/en respekt* for andre mennesker.
11. Han har røget *pibe/en pibe* siden han var ung.
12. Til sidst bliver han *kongelen konge*.
13. Man kan sige, at hun er *typisk/en typisk* englænder.
14. Han er *inspirerende/en inspirerende* lærer.
15. Man skal bare have *selvtillid/en selvtillid*, så skal man nok klare sig.
16. Der var engang *kongeriget kongerige*.
17. Jeg ville egentlig have en uddannelse som *læge/en læge*.
18. Det er *pligt/en pligt* at passe sin skole.
19. Min mor er *lærer/en lærer*, og jeg vil også gerne selv være *lærer/en lærer* en dag.
20. Han vil have prinsessen til *kone/en kone*.

Opgave 3***

Fra substantiv til verbum og adjektiv.

Dan ord fra andre ordklasser ud fra substantivet.

Eksempel: Respekt (substantiv) → respektere (verbum), respektfuld (adjektiv), respektløs (adjektiv) og respekteret (adjektiv)

1. Regn → _____ (verbum), _____ (adjektiv)
2. Modtagelse → _____ (verbum), _____ (adjektiv)
3. Interesse → _____ (verbum), _____ (adjektiv)
4. Død → _____ (verbum), _____ (adjektiv)
5. Forståelse → _____ (verbum), _____ (adjektiv)
6. Irritation → _____ (verbum), _____ (adjektiv)
7. Syn → _____ (verbum), _____ (adjektiv)
8. Antagelse → _____ (verbum), _____ (adjektiv)
9. Had → _____ (verbum), _____ (adjektiv)
10. Arbejde → _____ (verbum), _____ (adjektiv)
11. Forandring → _____ (verbum), _____ (adjektiv)
12. Valg → _____ (verbum), _____ (adjektiv)
13. Beundring → _____ (verbum), _____ (adjektiv)
14. Diskussion → _____ (verbum), _____ (adjektiv)
15. Accept → _____ (verbum), _____ (adjektiv)
16. Modernisering → _____ (verbum), _____ (adjektiv)
17. Anerkendelse → _____ (verbum), _____ (adjektiv)
18. Disposition → _____ (verbum), _____ (adjektiv)
19. Præsentation → _____ (verbum), _____ (adjektiv)
20. Fascination → _____ (verbum), _____ (adjektiv)

Skriv sætninger, gerne som en lille historie, hvor mindst 8 af adjektiverne indgår.

Verber

Opgave 1*

Vælg den rigtige form af verbet, præsens eller infinitiv

Eksempel: (lære) Vi _____ at analysere og fortolke i grønlandsk → lærer.

1. (gøre) Magnus forguder ikke Sonja så meget, som hun synes at _____.
2. (gøre) Magnus forguder ikke Sonja så meget, som hun _____.
3. (respektere) Marie _____ sin søster .
4. (arbejde) Han _____ i en tøjbutik.
5. (vise) Hun _____ ham sine nye øreringe om aftenen.
6. (gifte) Han _____ sig senere med en anden pige.
7. (forklare) Teksten _____ hvad der tidligere er sket.
8. (foregå) Teksten kan også _____ i vore dage.
9. (svare) Han _____ hurtigt igen på mit spørgsmål.
10. (opføre) De bør _____ sig ordentligt over for hinanden en anden gang.
11. (provokere) Forfatteren vil _____ os.
12. (vurdere) Henrik _____ den moderne pædagogiske tankegang.
13. (argumentere) Forfatteren _____ imod for stor respekt for børn.
14. (lære) På den måde _____ man noget om geografi.
15. (konkludere) Derfor kan man _____ at sagen har taget en ny drejning.
16. (respektere) Derfor skal vi _____ politiet.
17. (lære) Lærerne _____ os nogle værdier.
18. (klare) Man er som voksen nødt til at kunne _____ sig selv.
19. (reagere) Man forventer, der går lang tid, inden ministeren _____ .
20. (informere) Lærerne bør _____ forældrene.
21. (spolere) Lærerne er enige om, at han _____ undervisningen.
22. (viser) Forfatteren vil _____ respektens forfald.
23. (høre) Ingen gider _____ på ham.
24. (inkludere) Huslejen _____ varme og el.
25. (respektere) Det er godt, at vi kan _____ børn og unge mere i dag end tidligere.

Forklar, hvorfor man kan tage fejl af de to former i skriftsprog. Hvornår bruger man infinitiv?

Opgave 2*

Infinitiv eller præsens?

Indsæt den rigtige form (infinitiv eller præsens) af verbet.

Eksempel: Børnene *gå/går* i skole fem dage om ugen → *går* (præsens).

1. I Grønland betaler man ikke for at *gå/går* i skole →
2. Vi skal *gøre/gør* arbejdet færdigt i morgen →
3. Han vil *få/får* et godt tilbud på en ny bil →
4. Jeg kunne ikke *gøre/gør* for at jeg kom for sent →
5. Drengene *få/får* legetøj i fødselsdagsgave →
6. Han *gå/går* på HTX i Sisimiut →
7. Derfor valgte jeg at *gå/går* på efterskole i Danmark →
8. De unge *få/får* ikke nok informationer om kostens betydning →
9. De *gøre/gør* arbejdet med stor fornøjelse →
10. Hun vil gerne *gøre/gør* en forskel →

Hvilken regel kan du udlede af eksemplerne?

Opgave 3*

Omsæt verbet fra præsens til præteritum

Eksempel: Hun *spørger*, om han *kan* lide øreringene. → Hun *spurgte*, om han *kunne* lide øreringene.

1. Vennen *græder* af grin i cirkus →
2. De *vækker* opsigt med deres opførsel →
3. Man *lægger* mærke til deres navne →
4. *Tør* vi blande os? →
5. Familien *holder* fast i traditionerne →
6. Forfatteren *lægger* vægt på det psykologiske →
7. Han *får* sit arbejde godt betalt →
8. Jeg *skriver* dansk stil om velfærd →
9. Jeg *ved* ikke, hvad jeg *skal* svare →
10. Krisen *tvinger* dem til at lukke forretningen →
11. Vaskemaskinen *bliver* repareret →
12. Hun *lyver* om sit efternavn →
13. Jeg *leder* efter min drømmeuddannelse →
14. I 1960'erne *bryder* man det mønster →
15. Hun *skriger* af glæde →

Opgave 4**

Omsæt verbet fra præsens til perfektum

Eksempel: Sonja *lyver* om sin fortid (præsens) → Sonja *har løjet* om sin fortid (perfektum)

1. Jeg *vælger* at skrive opgave tre →
2. Han *hjælper* sin nabo med havearbejdet →
3. Hun *sælger* sin mors smykker →
4. I denne opgave *skriver* jeg om respekt →
5. Barnet *skriger* det meste af natten →
6. Jeg *sætter* tingene på plads igen →
7. Bogen *vækker* hendes interesse →
8. Artiklen *bringer* ikke noget svar på spørgsmålet →
9. Bålet *ryger* kraftigt →
10. Børnene *ved* ikke noget om skilsmissen →
11. I klassen *følger* de foreløbig planen →
12. De *ler* af fuld hals →
13. Vi *finder* bøgerne frem →
14. Vi *viser* vores pas →
15. Han *skærer* sig på kniven →

Opgave 5***

Aktiv eller passiv?

Find verberne i eksemplerne nedenfor. Er der brugt aktiv eller passiv? Hvordan kan det afgøres?

Skriv til sidst aktiv om til passiv og omvendt.

Eksempel: Der forventes stor tilslutning til valget af politikerne → forventes → er passiv → -s form. Omskrivning: Politikerne forventer stor tilslutning til valget.

1. Filmen fortsætter om få minutter.
2. Vi underskriver blanketten i morgen.
3. Vinduespudseren pudser vinduerne i næste uge.
4. På udstillingen vises der billeder fra Grønlands nutid.
5. Pletterne renses let af tøjet med benzin.
6. Politikerne tager en upopulær beslutning.
7. De skærer i planen for næste år.
8. Det føles stressende for medarbejderne med de mange opgaver på en gang.
9. Forfatteren signerer sin nye roman.
10. Lektierne læses af mange elever med musik i ørerne.

Adjektiver

Opgave 1*

Kongruens

Find fejlene i følgende eksempler.

I to af eksemplerne er der IKKE fejl.

Eksempel: Hun synes, at kæresten er så pæn, hans udtryk er elegant og kloge. *Kloge* → *klogt*

1. Direktøren er høflig og rige.
2. Han er aldrig en glade mand.
3. Kvinder er desperat.
4. Hun er en usikkert pige på mange måder.
5. Indholdet er ikke svær.
6. En sandhed kan være ondt.
7. Pigerne er vild med Magnus.
8. Frida synes, han er kedeligt.
9. Eleven var genert i de første timer.
10. Stavemåden er gamle.
11. Sproget i artiklen er neutralt.
12. Forfatterens argumenter er meget tydeligt i artiklen.
13. Det er ikke en godt måde at leve på.
14. Børnene er meget urolig.
15. Forældrene er stolte af det dygtig barn.
16. Forældrene respekterede de ældre, da de var ung.
17. Barnet kommer til verden som en rent tavle.
18. Hans hår er mørk.
19. Pigens ringe er smart.
20. Gruppen er populære.

Opgave 2**

Indsæt den rigtige form af adjektivet

Eksempel: Sådan var det i *gammel* dage → gamle.

I nogle af eksemplerne er der IKKE fejl.

1. Datteren er *enig* med faderen →
2. Det er et *god* emne →
3. Esbens tøj var *beskidt* og *svedig* →
4. Hun har *mild* øjne →
5. I storbyerne er der mange *populær* uddannelser →
6. Hans opførsel er meget *speciel* →
7. Teksten har mange *kort* sætninger →
8. Den *god* broder vandt prinsessen →
9. De fleste vil gerne have *pæn* og *moderne* tøj og *elektronisk* udstyr →
10. Kongen prøver at finde den *rigtig* mand til sin datter →
11. Det var et *fattig* liv →
12. Teksten har en *åben* slutning →
13. Mange vil gerne studere i de *stor* byer →
14. Månedslønnen er alt for *dårlig* →
15. Han mødte nogle *fremmed* mennesker →

Opgave 3**

Gradbøjning

Hvad hedder adjektivet i 2. grad?

Eksempel: (let) Det ville have været _____ at vende om → lettere.

1. (vigtig) Det er _____ end nogensinde før.
2. (høj) Sneen ligger _____ i dag.
3. (tung) Maden ligger _____ i maven end forventet.
4. (lille) Det er en _____ opgave, hun har påtaget sig.
5. (sund) De burde leve et _____ liv.
6. (hurtig) Togene er blevet _____.
7. (stærk) Det var en _____ følelse end forventet.
8. (bred) Emnet var _____ end forventet.
9. (gammel) Bøgerne var af _____ dato.
10. (få) Der er _____ elever, der forlader gu i dag.
11. (dyr) Bilen er _____ end han forestillede sig.
12. (god) Tiderne bliver _____.
13. (stor) Parret har købt et _____ hus.
14. (dårlig) Patienten blev _____.
15. (svær) Det er formen der gør teksten _____ at læse.

Opgave 4

Mere eller flere?

Indsæt *mere* eller *flere* på den tomme plads.

Eksempel: Der er _____ ledige pladser på uddannelsen → flere.

1. De har _____ chancer for at blive optaget et andet sted end i København.
2. Vi foretrækker et sted med _____ luksus og _____ muligheder.
3. Der kan være _____ grunde til hans eksklusion.
4. Der er _____ diskrimination i samfundet i dag end for år tilbage.
5. Uddannelserne må gøres _____ interessante og tillokkende.
6. Seminariet vil gerne have _____ studerende.
7. Politikerne vil gerne have _____ unge til provinsen.
8. HTX er en _____ velegnet uddannelse for mig.
9. Elektriciteten svigtede _____ gange.
10. De unge skal være _____ mobile end i dag.
11. _____ unge får i dag en uddannelse som lærer.
12. Der kommer igen _____ arbejdspladser efter krisen.
13. Befolkningen ønsker _____ frihed.
14. Hvordan får man _____ lyst til at læse lektier?
15. På kollegiet ønsker eleverne _____ faciliteter.

Hvornår bruger man *flere* og hvornår *mere*?

D. Præpositioner

Opgave 1*

Indsæt den korrekte præposition

Eksempel: Hun har behov _____ en mands opmærksomhed → for.

1. Jeg vil uddanne mig _____ fysioterapeut.
2. De unge viser ikke deres respekt _____ de voksne.
3. Herremanden bor _____ sin store gård.
4. Han har gået _____ skole i mange år, og nu tager han _____ højskole.
5. Han har været på turne rundt om _____ landet.
6. Jeg kritiserer teksten _____ ikke at give nogen løsning.
7. Man kan sammenligne indholdet _____ en anden tekst _____ samme forfatter.
8. Han har stor ros _____ pædagogerne.
9. De har taget fejl _____ retningen.
10. Man skal være forberedt _____ at få dårlige karakterer.
11. Etik og moral er det vigtigste _____ opdragelsen.
12. Ordene er relevante _____ forhold _____ hans meninger.
13. Vi må være omhyggelige _____ arbejdet.
14. Instrumentet skal bruges _____ omtanke og forsigtighed.
15. Holdningen kommer _____ udtryk flere steder _____ teksten.
16. Eleven skal opføre sig ordentligt _____ sin lærer.
17. Vi skal tage ansvar _____ børnene.
18. Tekstens synspunkter _____ børn er relevante.
19. Man vil altid kunne finde en løsning _____ problemet.
20. Hendes forventninger _____ fremtiden er store.
21. Skolen bør gå _____ dialog _____ forældrene.
22. Hun tager afstand _____ skolens afstraffelsesformer.
23. Jeg kan kun være enig _____ forfatteren _____ hans synspunkter.
24. I opgaven redegør hun _____ synspunkterne _____ teksten.
25. _____ min mening er der _____ dag mange muligheder for uddannelse.

Opgave 2**

Indsæt den korrekte præposition

Eksempel: Bussen var fyldt _____ randen _____ passagerer →
Bussen var fyldt *til* randen *af* passagerer.

1. Han læste hele bogen _____ et stræk.
2. Barnet kalder _____ sin mor _____ natten.
3. Han gik _____ samtaler _____ årsagen _____ sin angst.
4. Danskerne har nogle meget faste opfattelser _____, hvordan dansk skal lyde.
5. De må tage ansvaret _____ de holdninger, de fremlægger _____ deres værker.
6. Hun gjorde det _____ et forsøg _____ at være interessant.
7. Udsendelsen blev gjort _____ genstand _____ diskussion.
8. Optagelsen sker _____ betingelse _____ gode eksamenspapirer.
9. Det er _____ tvivl _____ overensstemmelse _____ sandheden.
10. Han insisterede _____, at forholdet var slut.
11. Man må forholde sig _____ de etiske konsekvenser.
12. Lægen refererer _____ tidligere tilfælde.
13. Politikerne bør være ansvarlige repræsentanter _____ folket.
14. Det kan _____ praksis være svært at være neutral.
15. Genren bryder _____ vores vante forestillinger _____ journalistik.
16. Er forskningen uafhængig _____ arbejdsgiverens interesser?
17. Indvendingerne blev rettet _____ politikerne.
18. Intentionen _____ at skildre virkeligheden fastholdes.
19. Det giver et interessant perspektiv _____ virkeligheden.
20. Genrerne giver mulighed _____ en form _____ subjektiv fremstillingsform.

Opgave 3***

Sæt den rigtige præposition ind i artiklen *Vi er en nation af løbemonstre* af Malene Lei Raben fra Politiken 28. maj 2011.

_____ går meddelte min mand mig, at jeg ikke skulle regne _____ ham søndag.

”Der er guldfejt _____ FCK. Vi varmer _____ _____ Fernet Branca hjemme _____ Lars, og så er der guldsmarch _____ Rådhuspladsen _____ Parken”. Jeg synes jo, det var ret morsomt, at voksne mænd føler, det er alle tiders at mødes _____ at skråle og danse _____ fejring _____, at deres fodboldhold endnu en gang har taget pokalen, så jeg gav min helhjertede opbakning _____ hans planer. Det er fodbold, og det er fællesskab.

Jeg elsker sport. Som ung så jeg det som et udtryk _____ dumhed, hvis man var begejstret _____ at se sport _____ tv, men som årene er gået, har jeg helt og holdent overgivet mig. Sport er det ultimative live-fjernsyn.

Der er noget _____ spil _____ de involverede - æren, pengene, nationens stolthed, og det foregår lige nu og her. Grundlæggende ingredienser _____ vellykket underholdnings-tv. Nu tæller jeg dage indtil Caroline Wozniackis næste turnering og kan næsten ikke overskue, at der er et helt år _____ OL, hvor jeg skal se både synkronspring, sejlsport, atletik, håndbold – you name it – og gerne _____ første parket.

Sport er så skønt, både at udøve og at se _____. Det er ædel kappestrid, det er fællesskab og glæde, det er total koncentration og talent og viser mennesket _____ udfoldelsen _____ sit fulde potentiale.

Undersøgelser viser, at Danmark er et _____ de lande, hvor der bliver dyrket mest motion sammenlignet _____ øvrige europæiske lande. Men undersøgelserne viser også, at den primære vækst _____ de voksnes motions- og idrætsdeltagelse sker _____ fitnesscentre, og fordi man tager løbeskoene _____ - ikke _____ at løbe ned _____ den lokale idrætsforening – men _____ at opdyrke formen _____ egen hånd _____ veje og _____ parker.

_____ få år er løb blevet den absolutte nummer et, når danskerne bliver spurgt _____ deres motions- og sportsvaner. Danmark er blevet en nation _____ løbere.

Jeg er holdt _____ _____ at komme _____ Frederiksberg Have hverdageftermiddage og _____ weekenderne, _____ det er ikke _____ at spadsere en tur fordybet _____ fredelig samtale længere.

Konstant bliver man torpederet _____ prustende, sveddryppende løbere _____ stramtsiddende pangfarver som _____ rasj-rasj-rasj-lyden _____ løbesko _____ grus forstyrrer de fredelige omgivelser. Mange er så koncentrerede, forpinte eller udmattede, at de nærmest ikke orker at undvige de gående gæster. Stierne er deres. Og det er det samme stort set alle vegne, hvor der er en smule grønt.

Byens åndehuller er blevet indtaget _____ løbefolket, som dyrker deres monomane passion.

Løbeglæden afspejles _____ medierne. Alle aviser har sin egen løbeguru og dedikerede løbeprogrammer _____ løbere _____ alle niveauer.

Løbefolket diskuterer muskelmasse, væskeoptag og kost. Løb er blevet religion.

Det er måske dumt at ærgre sig _____, at danskerne motionerer og derfor – må man formode - ligger sundhedssystemet mindre _____ last. Men det ærgrer mig, at danskerne ikke kan finde noget bedre at tage sig _____ . Dyrke sport for eksempel.

For intensivt motionsløb er stupidt og har intet _____ sport at gøre. Jovist jeg har da også jogget ture _____ Søndermarken, men jeg ender alligevel altid _____ hellere at ville spille old-girls tennis _____ min gode veninde, grave _____ min have og tage _____ børnene _____ ridning eller fodbold, hvor de egentlig sagtens kunne gå selv. Løbetid derimod er mig-tid. Fokus er _____ løberens egen præstation, ikke målt _____ andre, ikke _____ fællesskabet eller _____ æren, kun _____ ens selvtilfredsstillelse og - måske – velbefindende. Når man løber, kan man ikke tale _____ nogen, og ender sågar _____ at fratage andre muligheden for at gå _____ fred.

(...) Så hvad vil vi egentlig _____ løbet, når nu vi ikke orker fællesskabet og strukturerne _____ idrætsforeningerne? Ikke en skid. Det er jo ikke, fordi vi vinder OL-medaljer _____ maraton eller andre lange distancer.

Det gør kenyanerne, fordi løb har rod _____ deres traditioner, geografi og kultur.

Næh, danskerne vil bare være lidt slankere og have bedre velbefindende.

Min påstand er, at bedre velbefindende _____ høj grad handler _____ at tage del _____ fællesskaber, og dem er der sgu ingen _____ stierne _____ Frederiksberg Have. Det er der _____ gengæld _____ guldfejt i Parken.

Konjunktioner

Opgave 1*

Når eller da?

Indsæt 'når' eller 'da' i eksemplerne nedenfor.

Overvej først forskellen i betydningen mht. om handlingen foregår en eller flere gange.

Eksempel: Hun blev meget glad, _____ hun fik nyheden → da

1. Han lukkede og slukkede, _____ gæsterne var gået.
2. Hør efter, _____ jeg siger noget til dig!
3. _____ filmen var slut, tog vi i byen.
4. _____ skatten er betalt, er der ikke meget tilbage af lønnen.
5. De plejede at købe nyt tøj, _____ de var i Danmark.
6. Huset blev solgt hurtigt, _____ det først var annonceret til salg.
7. De skyndte sig hjem, _____ det begyndte at regne.
8. Hun plejede at tage bussen, _____ hun skulle på arbejde.
9. Ferien er slut, _____ skolen begynder i august.
10. Han er altid så glemsom, _____ han skal ud af døren.

Opgave 1*

Find nøgleord, der kan definere følgende kategorier under dansk stil.

Eksempel: Diskussion → forskellige synspunkter, meningsudveksling, indvendinger, saglighed, argumentation.

1. Redegørelse →
2. Argumentation →
3. Medier →
4. Virkemidler →
5. Analyse →
6. Fortolkning →
7. Kommunikationssituation →
8. Vurdering →
9. Karakteristik →
10. Sammenligning →
11. Essay →
12. Perspektivering →

Opgave 2***

Find en overordnet betegnelse, en kategori, et begreb, der dækker følgende ordgruppe.

Eksempel: Onkel, søster, bedstefar, svigerinde, mor → familie

1. Hval, ærteblomst, fjeld, sand, palmer →
2. Sofa, spisebord, tæpper, pottedplante, nips →
3. Aviser, radio, tv, film, Facebook →
4. Epik, eventyr, digt, reklame, familiefilm →
5. Envejs, afsender, modtager, model, hensigt →
6. Fiktion, handlingsforløb, slutning, novelle, fortæller →
7. Åndsretning, følelse, naturdyrkelse, fortid, nyplatonisme →
8. Ubevidste forestillinger, barndom, seksualitet, frigørelse, personlighedsmodel →
9. Fortælling, uden for tid og rum, modsætninger, kultur, Adam og Eva →
10. Materialistisk teori, dialektik, produktion, profit, klassekamp →

Opgave 3*

Skriv sætninger med følgende faste vendinger, der viser din forståelse af dem.

Eksempel: tage ansvar for → I dag må man tage ansvar for den globale virkelighed.

1. tage del i
2. i kraft af
3. i tilfælde af
4. af hensyn til
5. have mulighed for
6. give udtryk for
7. blive enige om
8. være enig i
9. få kendskab til
10. vise interesse for
11. være parat til
12. være forpligtet til
13. være blottet for
14. bidrage til
15. være udtryk for

Opgave 4*

Find et antonym til det kursiverede ord i følgende sætninger.

Eksempel: Samtalen var *højroret* → lavmælt, svag.

1. Faderen sad henne i den *dunkle* krog →
2. Hendes øjne var *glansfulde* →
3. Brunchen var *overdådig* →
4. Opgaven var besvaret meget *overfladisk* →
5. Hun havde en *klar* erindring om filmen →
6. Der var *undertiden* spændinger mellem dem →
7. Hans optræden var *talentløs* →
8. Katastrofen blev tacklet *professionelt* →
9. Børnene virkede *robuste* →
10. Sangen lød som et langt *sørgmodigt* skrig →

Opgave 5*

Find synonymer til det kursiverede ord i følgende sætninger.

Eksempel: Løberen var *træt* efter turen → medtaget, mør, segnefærdig, udmattet, udaset, udkørt.

1. I udstillingsvinduet var der en *pæn* kjole →
2. Det viste sig at være et *stort* problem →
3. Drengen er *glad* for cyklen →
4. *Efter det* ses de ikke mere →
5. Forfatteren vælger *af den grund* at flytte →
6. Børnene er *bange for* hunden →
7. Hun er *glad for* sin kæreste →
8. Det er *hårdt* at tilpasse sig omgivelserne →
9. I teksten bliver der *snakket om* en veluddannet mand →
10. Stemningen er meget *dårlig* →
11. Hun er en *god* læge →
12. Deres politiske holdninger er *forskellige* →

Opgave 6**

Hvad betyder fremmedordet? Forsøg først selv at forklare ordet, ellers hent hjælp i en ordbog.
Eksempel: egoisme → selviskhed, det kun at tage hensyn til sig selv.

1. Logisk →
2. Autentisk →
3. Original →
4. Version →
5. Patriotisme →
6. Inspiration →
7. Primitiv →
8. Maskulinitet →
9. Provokation →
10. Global →
11. Reduceret →
12. Position →
13. Illusion →
14. Passion →
15. Traumatisk →
16. Loyal →
17. Koloristisk →
18. Refleksion →
19. Subjektiv →
20. Ideal →
21. Deformeret →
22. Objektiv →

Skriv sætninger med (nogle af) fremmedordene, der viser din forståelse af dem.

Opgave 7**

Hvilken betydning passer til fremmedordet?
NB! Der kan være flere rigtige forklaringer på samme ord.

Civilisation	den centrale del af en storby	et samfunds kulturelle og materielle udvikling	et højdepunkt ved en festlig lejlighed
Ekspressiv	udtryksfuld	som er meget omfattende eller udstrakt	som er venlig over for nogen og gerne vil hjælpe dem
Desillusioneret	som føler sig vildledt eller forvirret	som føler sig ked af det i længere tid	som føler skuffelse
Rationel	som hører til eller er styret af fornuften	som holder sig til hvad der lader sig gøre i praksis	som er effektivt fordi det er indrettet på en arbejdsbesparende måde

Proportion	en stedfortræder for en rektor	mængde- eller størrelsesmæssigt forhold mellem ting eller begreber der er en del af en helhed	en persons beskyttelse og gunst
Rebel	en person der redigerer et bestemt stofområde f.eks. i en avis	en person der indfører reformer	en oprører
Kontinuitet	det at noget fortsætter med at eksistere eller ske uden større ændringer	en bindende skriftlig overenskomst	et bogstav som ikke kan danne stavelse alene
Absurd	som kræver ilt til sine livsprocesser	uden mening	som man umiddelbart forstår
Vision	en påtegning i et pas om indrejsetilladelse til et land	en variant af en oprindelig udformning	en idealforestilling om fremtiden
Kompetence	bøjning af adjektiver og adverbier i tre grader	faglig og saglig indsigt og kunnen på et bestemt område	den måde hvorpå et litterært værk er opbygget
EksPLICIT	som er nøjagtig i mindste detalje	underforstået	som klart udtrykkes
Ekskludere	udelukke nogen eller noget fra en given sammenhæng	være til i virkelighedens verden	gøre lovlig
Dilemma	sammenhæng hvori noget finder sted	erklæring om at man er uenig i en sag	en situation hvor man er nødt til at vælge mellem to ofte lige ubehagelige muligheder
Kontroversiel	som handler eller går imod de vedtagne normer	som stemmer overens med de uskrevne regler	som nærmer sig hinanden
Eskapisme	en forestilling om en uopnåelig idealtilstand	flugt fra virkeligheden og dens problemer	en virkelighedsnær indstilling med sans for det praktisk gennemførlige

Opgave 8*

Test dit ordforråd

Læs teksten Mette Winge: *Sorødigteren og hans malende kone*.

Der er fjernet 12 ord eller udtryk, og de 12 huller er angivet med tallene 1-12.

På dette skema er der for hvert hul (1-12) angivet fire ord eller udtryk i rubrikkerne A, B, C og D.

Sæt kryds ved det ord eller udtryk, der passer til hvert af hullerne i teksten.

Hul 0 er angivet som eksempel.

Hul nr.	A	B	C	D
0	amerikanske	irriterende	sublime (X)	forvoksede
1	i horisonten	i det danske land	i moskeen	i parcelhuskvarteret
2	i begyndelsen	om natten	i forkortet form	i oversættelse
3	værker	talenter	selskaber	byggeprojekter
4	i kroner	i afgifter	i sikkerhed	i kvantitet
5	syede	luftede	fjernede	skabte
6	iver	fordybelse	dødelighed	bæredygtighed
7	springende	flyvsk	vaklende	kronologisk
8	naturlig	fatal	vital	nødvendig
9	præsten	solnedgangen	svogeren	stjernerne
10	produceret	overvejet	beskrevet	benyttet
11	tvist	håb	frygt	ondskab
12	satire over	løsninger på	skildringer af	ansøgninger om

Sorødigteren og hans malende kone, anmeldelse

Der er vist ingen dansker, der ikke har sunget en eller flere af B. S. Ingemanns morgen- og aftensange. Flere af dem er _____ (0), overgås ikke af andre, og de bliver da også sunget hver eneste dag et sted _____ (1).

Ingemanns store danmarkshistoriske romaner bliver nok ikke brugt så meget mere, men for blot nogle år siden blev de - om end _____ (2) - læst og læst.

De fleste af Ingemanns store _____ (3) blev til i Sorø, hvor han var lektor ved Akademiet og boede i den ene af de to villaer, der ligger klos op ad Akademiets hovedbygning. Og her stod han ved sin skrivepult - den kan ses på Sorø Museum - dag ud og dag ind og skrev og skrev. Et kæmpeværk både målt _____ (4) og i kvalitet.

Hans kone, Lucie, skrev ikke, hun malede, og hun _____ (5) mange smukke blomsterbilleder og en række mindre gode altertavler, som hun nærmest skal have tvunget om ikke ned i halsen på Sjællands præster, så dog have promoveret med meget stor _____ (6), og de hænger da stadig rundt omkring.

Marianne Hesselholt, forfatter til bl.a. romaner om salmedigteren Kingo ('Gylden sol og sorte Skyer') og om salmedigteren fra Ribe, Hans Adolf Brorson ('Brorsons billeder'), har nu taget fat på Ingemann og hans malende kone. Kompositionen er _____ (7), læseren følger Ingemanns liv fra han er en lille purk, som af en køkkenpige bliver hejset ned i brønden, for at han kan se brøndkongen - en færd, der er på nippet til at blive _____ (8) - og indtil han som en gammel mand ligger og venter på døden og beder sin kone om at få lov til at se _____ (9) en sidste gang. Men da værelset vender mod sydøst, er det ikke muligt, men han ligger og ser ud i himmelrummet og dør, næsten uden at hun opdager det. Lucies barn- og ungdomsliv bliver _____ (10) parallelt, mens der ikke er synderlig meget om hendes voksen-/ældreliv.

Det er på mange måder en ganske rørende, omhyggeligt fortalt roman, men den mangler, hvad man kan kalde _____ (11), og den er (for) bleg i sine _____ (12) både Lucie og Bernhard. Det hele er net, nydeligt og oplysende, men heller ikke mere.

Opgave 9**

Test dit ordforråd

Læs teksten Henrik Vesterberg: *Kun for mig, jeg kalder på dig, kun for mig.*

Der er fjernet 15 ord eller udtryk, og de 15 huller er angivet med tallene 1-15.

På dette skema er der for hvert hul (1-15) angivet fire ord eller udtryk i rubrikkerne A, B, C og D.

Sæt kryds ved det ord eller udtryk, der passer til hvert af hullerne i teksten.

Hul 0 er angivet som eksempel.

Hul nr.	A	B	C	D
0	tvivler på	refererer til (X)	tager afstand fra	fjerner sig fra
1	reproduktion	beherskelse	modtagelse	forfremmelse
2	indhentet	tyranniseret	analyseret	ekskluderet
3	tilskud	forventning	idol	rekvisitter
4	for vane	tjek på	flertal for	gehør for
5	plastre	definitioner	skabeloner	udgifter
6	forsigtige	kulturelle	manglende	psykologiske
7	forstokkede	tavse	veloplagte	velmenende
8	etiketter	medlemmer	værktøjer	overraskelser
9	udsigterne	seertallene	hensigterne	stavelserne
10	møde	passere	foreslå	tegne
11	venskaber	sidespring	budskaber	pauser
12	en æske med	en konkurrence med	en fortælling om	en samling af
13	forkortet	afventende	materiel	langsom
14	afholdt fra	stillet i udsigt	suspenderet fra	krævet til ansvar for
15	forsvundet fra	trængt væk fra	gennemsyret af	tilskuere til

KUN FOR MIG, JEG KALDER PÅ DIG, KUN FOR MIG

Ønskebørnene født i 1980'erne og 1990'erne er blevet nutidens forbandede ungdom med øgenavne som 'generation fucked up' og 'generation big future'. Men hvilke historier om de 15-30-åriges verden fortælles der på deres iPods? Hvad siger de sange, som generationen selv har gjort til megahit, om dem selv? Velkommen til Medinas – og Rasmus Seebachs – verden.

De blev født, lige så længe efter aborten den blev fri, som før finanskrisen. De kaldes de små årgange. Men det er nu også noget nær det pæneste, der er blevet sagt om dem: "For nogle unge sker der det, at de kun _____ (0) deres kammeratskab – og det kammeratskab er ofte en _____ (1) af dem selv", siger Sven Mørch, ungdomsforsker ved institut for Psykologi på Københavns Universitet, i en artikel på www.videnskab.dk.

"For disse unge kan kammeratskabet blive en enormt inkluderende VIP-klub, mens de mennesker, der ikke står på VIP-listen, bliver _____ (2). Derfor bliver andre mennesker for nogle unge som _____ (3) til en teaterforestilling", hedder det videre i artiklen med den manende overskrift: 'Mig, mig, mig! Derfor er nutidens unge så ubehøvede'.

Som man har _____ (4) at mene om ungdommen, så er også nutidens forbandet.

Ønskebørnene, født i 1980'erne og 1990'erne, oplever i disse år – som generationer før dem – at få mange, ofte meget besværede _____ (5) på sig. Siden teenagebegrebet opstod i 1950'erne og især siden de store ungdomsårgange i 1960'ernes _____ (6) opstand er ungdommen blevet defineret skarpt. Udgangspunktet er: De unge er anderledes end andre mennesker.

Deres måde at være unge på er anderledes end alle dem, der allerede har været det. Mere eller mindre _____ (7) mennesker, mange af dem kun få år ældre end 2011-ungdommen, har på det seneste udstyret dem med mere eller mindre ubehagelige _____ (8) i medierne. 'Generation fucked up', 'generation nitte', 'generation y', 'generation big future', 'generation freelance' er nogle af dem.

Det er dem, der holder _____ (9) for 'Paradise Hotel' og billetsalget til idiotkomedier som 'Alle for en' oppe. Ikke mindst er det dem, der har downloadet Rasmus Seebachs sange så mange gange, at han sidste år var tæt på at _____ (10) Kim Larsens mere end 25 år gamle danmarkrekord i albumsalg. Hjemme i ungdomshyblerne og i headsettene, hvor som helst, gløder mp3-filerne i unge ører med Seebachs _____ (11). (...)

Rastløs jagt på forløsning

Charlotte Heje Haase er født i 1977. Hun er sociolog og er i dag redaktionschef på magasinet Psykologi. Charlotte Heje Haase udgav for nylig _____ (12) klummer og kommentarer under den titel, som hun også har udstyret sig selv og sine med: 'Generation multiorgasme'. Stramt defineret er det generationen, der er vokset op i _____ (13) overflod og er bevidste om de store muligheder, de har. Men også lever med en ekstrem rastløshed i præstationsræset for at skabe det fantastiske liv, de gennem deres opdragelse er blevet _____ (14).

"Vi længes efter den ultimative forløsning, men vi formår ikke at stå stille, selv om vi virkelig gerne ville. Både Medinas og Rasmus Seebachs sange er _____ (15) den rastløshed, hele generationen lider af. Vi vil ikke spille tiden og spørger hele tiden os selv, om der findes noget bedre derude. (...)", siger Charlotte Heje Haase.

Opgave 10***

Test dit ordforråd

Læs teksten René Gummer: *Den forkerte ramme*.

Der er fjernet 15 ord eller udtryk, og de 15 huller er angivet med tallene 1-15.

På dette skema er der for hvert hul (1-15) angivet fire ord eller udtryk i rubrikkerne A, B, C og D.

Sæt kryds ved det ord eller udtryk, der passer til hvert af hullerne i teksten.

Hul 0 er angivet som eksempel.

Hul nr.	A	B	C	D
0	tilrettelægge	implementere	identificere (X)	sortere
1	anstrengelser	forbehold	forskud	omkostninger
2	belastningen	konformiteten	holdningen	arbejdet
3	tavse	udsolgte	afsluttede	beslægtede
4	på ingen måde	aldrig	i bogstaveligste forstand	engang i fortiden
5	konstrueret	hjælpeløst	genetisk	solidarisk
6	legitimere	sulte	gemme	træne
7	fest	præmis	tolerance	læsning
8	kølnet	leveret	belånt	fostret
9	i betragtning af	med tæft for	i kraft af	på baggrund af
10	sympati med	modstand mod	ophavsret til	krav om
11	vender sig	lægger sig	baserer sig	holder sig
12	kreerer	sonderer	roterer	inviterer
13	pejlinger	meldinger	intentioner	udsigter
14	glæde	konventioner	tilbagemeldinger	forbindelser
15	hjemsende	fløjte	pakke	generere

Den forkerte ramme

Kommentar. Musicals og teaterkoncerter som eksempelvis We Will Rock You er underholdning. Men det er ikke musik.

Historikerne kan _____ (0) den dag rock'n'roll døde, som samme dag den første X-factor udsendelse løb over skærmen,” hedder det frit citeret efter hukommelsen i en passage i musicalen We Will Rock You, der i disse dage spiller i Forum i København. Det er selvfølgelig et citat, der skal tages med ualmindelig store _____ (1), for dels lever rock'n'roll i bedste velgående, hvis man gider åbne øjne og ører bare en lille smule og bevæge sig op af sofaen og ud over _____ (2) i tv og radioudbuddet, dels er kommentaren målrettet mod et publikum, der i hoveddelen lader til at bestå af forstadsrevolutionære, som betaler en plovmand for at opleve en friseret og tilpasset version af den ægte vare, men samtidig kan føle sig som en del af det gode selskab, fordi forestillingen foregår i teatrets rammer.

Det er ganske vist svært at finde noget pænt at sige om X-factor og alle de _____ (3) programmer, der bruger musik som en kulturel legitimering for at bringe nærbilleder af glæde, skuffelse, raseri og forstilt sammenhold i den bedste sendetid. Realityprogrammerne er _____ (4) tv-underholdning – ikke musikunderholdning. Tv er i sin natur et stykke _____ (5) virkelighed, og i de pågældende programmets tilfælde en virkelighed, man forsøger at _____ (6) gennem en populær kunstform - musikken. Det bliver det ikke mere virkeligt af og det gør i hvert fald ikke noget godt for musikken, for selve programmernes _____ (7), ideen om at reducere musik til en konkurrence, er i sin natur så absurd, at den nødvendigvis må være _____ (8) i hovedet på en tv-producer.

Det betyder ikke, at programmerne ikke er underholdende, for selvfølgelig er de det. Det er dygtige mennesker _____ (9) tv-mediet, der producerer udsendelserne, og på papiret ser det også ganske godt ud: Publikum får et flot show, kan nyde en række klassiske sange, og får tilmed mulighed for både at pege fingre ad de talentløse og føle _____ (10) sine favoritter.

Af en eller anden årsag er der en helt anderledes kulturel pondus over musicals og teaterkoncerter. Det er ejendommeligt, for de _____ (11) i bund og grund på samme opskrift som realityprogrammerne: Man tager nogle kendte sange, sætter en række håbefulde unge mennesker med mere eller mindre talent til at synge dem, backet op af et røvballerkester, og _____ (12) en – for det meste – ikke særlig plausibel historie, der til gengæld passer ind i teatrets narrative virkelighed, over sangene. Det er musik på teatrets vilkår og ligesom med realityprogrammerne, gør det ikke musikken noget godt. På trods af de helt sikkert gode _____ (13), er det selve tanken om at presse teatrets og tv's form ned over en anarkistisk kunstform som musikken, der helt grundlæggende rammer ved siden af.

Musik er i sin pureste form – den form, der overlever gennem generationer og skaber identitet og genkendelse – vild og fri for _____ (14), den er anarkistisk og individuel, en energiudladning i øjeblikket. Den vildskab og umiddelbarhed enhver fan forbinder med sine yndlingssange og idoler, kan ikke rekonstrueres aften efter aften på en teaterscene, lige så lidt som den kan det foran en række snurrende tv-kameraer. Både musicals, teaterkoncerter og realityprogrammer er et produkt af intellektuel tankevirksomhed, der ganske forståeligt gerne vil være med til at formidle de følelser, musikken kan _____ (15) hos stort set alle mennesker.

Hvis du er i tvivl om forskellen på hoved- og ledsætninger samt forskelle i ordstillingen, kan du læse om det på www.denstoredanske.dk. Søg under *dansk – syntaks*. Gå ned til afsnittet om *sætningsbygning*, hvor der er et skema over mulighederne.

Opgave 1*

Ordstilling

Ret fejlene, så ordstillingen bliver korrekt i sætningerne nedenfor.

Eksempel: Faktisk Sonja forguder Magnus → Sonja forguder faktisk Magnus eller Faktisk forguder Sonja Magnus.

1. Da personerne mødtes første gang, Helle var vildt forelsket i Henrik.
2. Der var engang en konge, der kunne ikke få en efterfølger.
3. Men omvendt Sonja føler sig så lille og dum ved siden af ham.
4. Peter opdagede det efter to måneder deres møde.
5. Esben finder forskellige fem ting.
6. Men også var der kloge og mindre kloge folk.
7. Han tænker ikke på, at hun kommer ikke fra overklassen.
8. De har mistet deres eget sprog næsten.
9. De unge skal selv bestemme deres uddannelse, da man selv ved, hvad man vil helst.
10. De har glemt eller ikke har lært at respektere hinanden.
11. Forfatteren mener, i dag børnene trænger til modspil.
12. Når børn begynder at græde i en forretning, de voksne giver op, fordi det er pinligt, at barnet græder.
13. Man kan perspektivere til mange forskellige lande denne tekst.
14. Ikke mindst man får virkelig lyst til at læse videre i novellen.
15. I dag forbruget betyder meget i vores dagligdag.
16. Det er helt forskellige to meninger.
17. Derfor nogle elever bliver nødt til at skifte skole.
18. Men en dag brødrene skulle hen til prinsessen.
19. Han er ligeglad med andre og måske endda ikke tænker på at respektere andre.
20. I begyndelsen historien foregår ude på landet.
21. De kan undgå at ikke lave lektier.
22. På det tidspunkt folk lagde stor vægt på de sociale forskelle.
23. Da de ankommer til slottet, Per kommer først ind.
24. Deres børn skal tage selv ansvaret.
25. Mange forældre mangler disciplin, og de derfor ikke lærer deres børn det.

Opgave 2*

Ordstilling – fuldend sætningen

Eksempel: Hvis du har glemt din taske ... → Hvis du har glemt din taske, må du lede efter den på skolen i morgen.

1. Hvis han ringer i aften ...
2. Hvis det regner igen i morgen ...
3. Hvis vi får penge tilbage i skat ...
4. Hvis han vinder prinsessen ...
5. Hvis uddannelserne skal blive bedre ...
6. Hvis partiet vinder valget ...
7. Hvis forureningen fortsætter ...
8. Hvis vores generation skal nå længere end vores forældres ...
9. Hvis budskabet skal nå frem til de unge ...
10. Hvis pressen fortsætter med at dømme den sigtede på forhånd ...

Sammenhæng

For at skabe en god sammenhæng i en sætning og mellem sætninger kan man bruge forbindelsesord, der som navnet siger, skaber forbindelse. Det er ikke en ordklasse i sig selv, men typisk ord fra ordklasserne konjunktioner og adverbier.

Her får du et lille udvalg at arbejde med, men der er mange andre muligheder:

Tilføjelse:

Fortsættelse: og, også, desuden, tillige, endvidere, ydermere, hertil kommer

Forstærkelse: endog, ligefrem, tilmed, oven i købet, endda

Omformulering: med andre ord, dvs., kort sagt

Eksempel: f.eks., således

Modsætning:

Modsigelse: men, imidlertid, derimod, hvorimod, tværtimod, ikke desto mindre, alligevel, i stedet, dog, omvendt, til gengæld

Indrømmelse: selv om, skønt, til trods for at, ganske vist, på den anden side

Følge:

Tidsfølge, opremsning: nu, først derefter, senere, endelig, til sidst, langt om længe

Årsagsfølge, begrundelse: derfor, fordi, for, eftersom, da, nemlig.

(Kilde: Christian Kock og Birthe Tandrup: *Skriv kreativt*. Gyldendal, 1989)

Også de relative pronominer der og som kan bløde op på en for stiv hovedsætningsstruktur.

Opgave 3*

Forbindelsesord

Sæt forbindelsesord ind i teksten, så der kommer en god sammenhæng i den. Du må gerne bytte rundt på leddene i forhold til den oprindelige sætning.

Ejner og Bent tog overtøj på. De sagde farvel til moderen. Hun sad inde i stuen og syede. Hun spurgte, hvor de skulle hen. Det vidste de ikke. De gik lidt frem og tilbage i byen. Det var søndag. De kedede sig. Der var ikke mange mennesker. De fik øje på Malik. Kedede han sig? Det gjorde han. Malik foreslog en leg ude på isen. De skulle hoppe fra isflage til isflage. Det lød spændende. Det var farligt. De tog en beslutning. Fornuften sejrede. Alle tre gik hjem. Malik havde lånt en dvd. Ingen af dem havde set den før. De så en spændende film. Den handlede om vilde eventyr på Antarktis.

Læs jeres versioner op for hinanden. Hvad bemærker I?

Opgave 4**

Forbindelsesord

Indsæt forbindelsesord, der betegner tilføjelse.

Eksempel: Vi lever i et velfærdssamfund → vi lever *også/desuden/tillig/endvidere/ydermere/endog/ligefrem/tilmed/oven i købet/endda/med andre ord/kort sagt/således* i et velfærdssamfund.

Du behøver ikke angive alle muligheder i hvert enkelt eksempel.

1. Koncerten var en fed oplevelse.
2. Han måtte gerne tage med til festen.
3. De unge vil gerne uddanne sig.
4. Arbejde kan være rutinepræget.
5. Titanics forlis fylder stadig meget i vores bevidsthed.
6. Mange politikere ønsker, at de unge skal starte tidligere på deres studium.
7. Vi er stressede, lyder et af tidens budskaber.
8. Lediggang er roden til alt ondt.
9. Familien er kommet på mode igen.
10. Løgneren er en stor synd i vor tid.

Opgave 5**

Forbindelsesord

Indsæt forbindelsesord, der betegner modsætning dvs. modsigelse og/eller indrømmelse.

Eksempel: Vi lever i et velfærdssamfund – der er måske en slange i paradiset → Vi lever i et velfærdssamfund, *men* der er måske *alligevel* en slange i paradiset.

1. Koncerten var en fed oplevelse – det regnede hele tiden.
2. Han måtte gerne tage med til festen – moderen forlangte, at han skulle være tidligt hjemme.
3. De unge vil gerne uddanne sig – de er tilbageholdende med at formulere deres drømme.
4. Arbejde kan være rutinepræget – det kan også være et åndehul.
5. Titanics forlis fylder stadig meget i vores bevidsthed – katastrofen ligger mange år tilbage i tiden.
6. Mange politikere ønsker, at de unge skal starte tidligere på deres studium – det er vigtigt, at de unges valg er gennemtænkt.
7. Vi er stressede, lyder et af tidens budskaber – det er på sin plads at træde et skridt tilbage.
8. Lediggang er roden til alt ondt – det skal tages med et vist forbehold.
9. Familien er kommet på mode igen – den er truet på mange fronter.
10. Løgneren er en stor synd i vor tid – tidligere var der ikke en forventning om sandhed.

Opgave 6*

Relative pronominer

Indsæt et korrekt relativt pronomen (der/som/hvor) i eksemplerne nedenfor.

Eksempel: Den gamle mand, _____ har været min nabo gennem mange år, er en dygtig fanger →

Den gamle mand, *som/der* har været min nabo gennem mange år, er en dygtig fanger

1. Den kuffert, _____ han medbragte, var meget tung.
2. Der er efterhånden bygget mange lejligheder, _____ er eftertragtede af børnefamilier.
3. Båden, _____ ellers sejler hver dag, er til reparation.
4. Der er mange katastrofer fra udlandet i de nyheder, _____ man ser i tv-avisen om aftenen.
5. Priserne på fødevarer, _____ i forvejen er høje i Danmark, får endnu et skub opad.
6. De har købt et hus, _____ der er plads til mange fritidsaktiviteter.
7. Vores skikke, _____ hænger sammen med traditionerne, ændrer sig radikalt for tiden.
8. I en tid, _____ det er vanskeligt at skelne ægte fra falsk, klynger vi os til det autentiske.
9. Skoven, _____ træerne har været udsat for sygdom, er nu ved at komme sig igen.
10. Rektoren, _____ jeg kender rigtig godt, holder en tale, _____ er meget bevægende.

Opgave 7**

Sammenhæng og præcision

Skriv følgende eksempler om, så sammenhængen og præcisionen bliver bedre. Det kan gøres ved at udbygge teksten eller ved at skære ned på den.

1. Fortælleren er alvidende, man ved alt om, hvad personerne føler og tænker. Der står "han" og "hun" i teksten.
2. Jeg har læst en tekst "De forkælede unge", den er skrevet af Signe Rugholt Carlsen. Teksten er et uddrag fra Information 31. juli 2009. Der står fire forskellige meninger om unges valg af uddannelse.
3. Karakteristik af Magnus. Han er fint klædt på, han passer på sig selv, han er salgsassistent i en tøjforretning, har lige fået lønforhøjelse. Han er ikke genert.
4. Der kan være mange grunde der ligger bag unges valg af uddannelse, det kan være f.eks. de vil gerne være den første mønsterbryder i familien, eller fordi faren er lærer, eller fordi man har en drøm, siden man var barn.
5. Først vil jeg karakterisere Sonja. Ja, stakkels Sonja, hun er en rigtig sød pige, men hun har for stor respekt for ham Magnus. Hun kan godt komme til at lyve, men senere tilstår hun. Man kan godt sige, at hun er smaskforelsket i Magnus, uden at kunne se hvad der er rigtigt og forkert, besat.
6. Teksten er kronologisk fortalt, ting er fortalt i en rækkefølge.
7. Sproget er meget gammeldags og kan ikke forstås så let, mange dialoger.
8. Som sagt er teksten folkeeventyr, det kan man se når man læser det, fordi teksten starter med "Der var engang", dette er jo kendetegn for eventyr.
9. Fortælleforhold er 3. persons fortæller, objektiv, ydre synsvinkel, grunden er at man ikke kan se nogen steder i teksten, at man bruger jeg fortæller, kompositionen er kronologisk.
10. Genren er sagprosa, teksten er kronologisk, fordi man godt kan forstå, at de følger efter hinanden.

Opgave 8**

Sætningen som virkemiddel

Analyser brugen af sætninger som virkemiddel i de to tekster, f.eks. sætningernes opbygning og længde. Hvilken betydning får det for teksten?

Skriv et portræt af en kendt person og anvend virkemidlerne fra teksterne, herunder også gerne billedsprog.

Askepot med begge ben på jorden

Lejlighed på Bahamas. Hus med pool og hestefold i Miami. Til fest med Leonardo di Caprio. Og citronmåne til kaffen i Værløse.

Topmodellen Bonnie Nielsen er i Danmark for en kort bemærkning. Derfor citronmånen, som hun serverer i sin mors hus på en stille villavej i Værløse, mens hun fortæller sin historie, der er en Askepot værdig: et barndomshjem uden alt for meget at rutte med, teenageår, hvor hun faldt i kløerne på mennesker, der havde en meget vid opfattelse af, hvad modelarbejde gik ud på. Og så gennembruddet, da hun kom i stald hos det professionelle modelbureau Unique. Siden er det kun gået en vej: fremad. Modellivet har gjort hende til millionær i en alder af 24 år, og hun har boliger på steder i denne verden, hvor folk drømmer om bare at få lov til at komme på ferie. Men hun er ikke typen, der bruger store ord om sig selv. Hun kaster heller ikke om sig med de mange penge. For at sige det som det er, er hun faktisk lidt af en puger: Nivea er godt nok til ansigtet. Hennes & Mauritz er helt fint til kroppen. Og citronmåne smager udmærket til kaffen. (Tine Bendixen: *Alt for damerne*, 12/2001)

Den man er

Mogens Rukov er et tordenvejr at se til. En forskrækkelse i menneskeskikkelse. Med det bistre, behårede ydre, den åbenlyse følsomhed og det slumrende temperament. Men der er andre undertoner. Det kælne i stemmen. Nydelsens små ledsagerlyde. Og den dybe manderøst brugt i lyse opadgående toner, som af en eller anden grund er karakteristisk for mænd, der forstår at nyde tilværelsens sanselige sider. Og som over alt andet sætter en kvindes selskab.

(Nils Thorsen: *Den man er. Portrætsamtaler*, 2001)

Mindre skriftlige opgaver

Opgave 1

Lav i begyndelsen af 1.g et interview med en klassekammerat, som du ikke kender i forvejen. Forbered spørgsmålene inden interviewet, men vær også åben over for uddybende spørgsmål undervejs. Tænk også på, hvad du er interesseret i at vide om personen, om det er hans/hendes alder og bopæl, der er interessant, eller snarere hans/hendes holdning til f.eks. klimaændringer. Tag notater under interviewet.

Skriv notaterne fra interviewet om til et portræt af klassekammeraten. Brug gerne nogle sproglige og stilistiske virkemidler som i øvelsen om Askepot med begge ben på jorden side 57.

Opgave 2

Beskriv i prosaform en helt almindelig ting fra hverdagen som f. eks. et æble, en pung, et par støvler, en rose eller en stol. Gør beskrivelsen levende ved at bruge mange konkrete og sanselige detaljer.

Opgave 3

Skriv om en god film, som du har set, og som du gerne vil have andre til at se. Skriv lidt om, hvad filmen handler om, uden at røbe for meget, og argumenter overbevisende for at andre også skal se den.

Opgave 4

Beskriv en person, som har gjort et særligt indtryk på dig. Læg i beskrivelsen vægt på et levende og personligt sprog.

Opgave 5

Skriv et digt, hvor følgende ord indgår: snespurv, pippe, ballon, regn, sile, fjeld, himmel, elv, risle, gul, kys, jeg, søvnig. Find en interessant titel til digtet.

Opgave 6

Forklar i en kort artikel til en turistbrochure om Grønland, hvorfor Grønland er et spændende rejsemål for turister. Tænk kommunikationssituationen igennem inden du begynder på opgaven.

Opgave 7

Forklar og definer et eller flere begreber fra undervisningen for en elev, der ikke kender det pågældende begreb, f.eks. grafik (billedkunst), DNA (biologi), romantik (dansk), myte (grønlandsk), hypotese (fysik), ideologi (samfundsfag) og kognitiv udvikling (psykologi).

Opgave 8

Skriv en anmeldelse af en roman. Anmeldelsen skal indeholde et kort indholdsreferat, en beskrivelse af hensigten med romanen, en vurdering af romanen og kontante oplysninger om forfatter, titel, forlag, årstal og pris.

Opgave 9

Lav en aftale med en af jeres lærere om at skrive logbog over undervisningen i en periode. Eleverne skiftes til at fremlægge et kort referat af, hvad indholdet var i den forrige time i faget. Fremlæggelsen er mundtlig og kan indlede timen. Referatet lægges efterfølgende ind sammen med andre referater i en logbog for klassen på skolens conferencesystem.

Opgave 10

Skriv en reportage om et sted fra din by f. eks. lufthavnen, et indkøbscenter, fitnesscenter, skolens kantine eller haven.

Find selv en overskrift der passer til reportagen.

I bedømmelsen bliver der lagt vægt på opbygning, herunder indledning, afslutning, fokus, udvælgelse af sted, anskuelige detaljer, sansninger, beskrivelse, sammenligninger, metaforer, dialog, et levende og personligt sprog.

Opgave 11

Understreg de ord og passager, der viser, at teksten nedenfor er en mundtlig fremstilling.

Hvad er karakteristisk for den mundtlige fremstilling?

Omskriv teksten til skriftsprog, som den kunne forekomme i en avisartikel. Skriv i tredjeperson i stedet for i første.

Kristine er 30 år, gift på andet år og har to mindre børn. Hun medvirker i en DR-radiomontage, Lykkejægerne, af Henrik Georg Larsen fra juli 2001.

Vores generation er på en eller anden måde blevet opdraget til at være utrolig selvbevidste og hele tiden søge det perfekte og være ret koncentrerede om vores egne behov. Når vi skal ud og finde en kæreste, så er det meget let at være lykkelig i de første to år, men når... når så de to år er gået, så begynder det at blive svært, så ... så begynder vi at finde fejl eller ... og så tænker vi: jeg kan da få det meget bedre, jeg kan finde en, der er meget bedre, men når vi så har været igennem denne tur to eller tre eller otte gange og måske er der kommet nogle børn ud af det, så et eller andet sted, så er du nødt til at bremse, for ellers så bliver vi ved med at være sådan nogle lykkejægere, der ... der aldrig finder lykken.

Altså, jeg har altid sådan forestillet mig, at når jeg blev voksen og fik børn og familie, at så skulle det være et hus. På en måde er det et drømmehus, og der er jeg jo virkelig heldig. Det er jo sådan et fint hus, med de der søjler ude foran, og sjæl på en eller anden måde, stort lagt an, og sådan var mit barndomshjem også. Det kan jeg godt lide, jeg kan godt lide det. Det er lyst og ... nu har jeg fået en familie og bor i et hus, og oven i købet har vi også lige fået en bil og ... Det er som om at ... at det hele det kører på en eller anden måde så hurtigt, så ... så ... det ... det er svært at ligesom være i livet nu her, ligesom nyde det. Vi har overhovedet ikke tid til at nyde, det er som om at ... at være kommet ind i et mål, så er der ikke rigtig nogen der klapper, eller det var mig der skulle sidde og klappe, ikke?

Jeg synes, jeg er i gang lige fra jeg står op klokken halv syv om morgenen til jeg ... til jeg går i seng om aftenen. Jeg er simpelthen hele tiden i gang med et eller andet, arbejde, rydde op, ordne, vaske tøj eller hvad som helst. Jeg er hele tiden i gang, og alligevel så hænger det ikke rigtig sammen. Det irriterer mig, men jeg ved ikke rigtig hvordan ... hvordan jeg skal gøre noget ved det. Jeg går faktisk ret tidligt i seng. Klokken ti eller sådan noget. Ellers kan jeg simpelthen ikke mere, men så ligger jeg og læser og sådan noget og ser lidt fjernsyn fra sengen, sådan noget ... jeg hader mig selv for det. Jeg kunne godt tænke mig at tage til Paris eller sådan et eller andet en uge og så bare gå rundt i gaderne og bare tænke og være mig selv og bestemme – uden at blive forstyrret. Det kan jeg jo ikke. Jeg kan godt nogen gange føle, at jeg står i et ingenmandsland. Der er megen rastløshed i ingenmandsland. Når jeg sidder, og alt kører jo egentlig ret godt, altså sådan overordnet set, og så... så kan jeg godt blive lidt rastløs, når ... når jeg får den tanke: Ja, men hvad er egentlig meningen, hvad er egentlig meningen?

Opgave 12***

Scherfig efterligner i dette uddrag fra krigsministeriets 14. afdeling fra romanen ”Den forsvundne fuldmægtig” den form for sprog, som kaldes kancellisprog. Hvad er karakteristisk for kancellisprog, sådan som det anvendes i teksten?

Hvad står der i cirkulæret?

Omskriv teksten til et hensigtsmæssigt moderne skriftsprog.

Afvigte uge skete det, at den på det mod Slotsholmsgade vendende øverste vindue anbragte haspe ikke var sat i funktion efter vinduets åbning, således, at vinduet med andre ord smækkede. Det samme har så vidt vides i hvert fald én gang før været tilfældet med det resultat, at fornævnte rude ved den af vinden forårsagede idelige smækken knustes, hvorved skår af glasset faldt ned på såvel fortov som kørebane. Idet det vel tør forudsættes, at alle her i afdelingen ansatte til enhver tid bestræber sig på at iagttage den fornødne forsigtighed og sætte bemeldte anordning i funktion, når anledningen til at have vinduet stående åbent af en eller anden grund menes at være til stede, vil jeg gerne erindre om, at krigsministeriets 14. afdeling ikke blot hæfter for den ved glassets knusning opståede udgift, men at ministeriet også i givet tilfælde vil komme til at pådrage sig erstatningsansvar over for eventuelle ved glasskårenes fald forårsagede beskadigelse eller kvæstelser af forbigående eller kørende, hvorhos også politivedtægtnes bestemmelser angående åbne vinduer mod offentlig vej, plads eller gade bør have i erindring.

Lars Olsen: *En sjettedel har færre chancer.*

Teksten er fra fagbladet Socialrådgiveren nr. 10 2007.

Tekst til opgave om redegørelse side 10 samt indledning og afslutning side 17.

Nogle børn har spillet 117 familiespil og gennemtrevet det meste af børnebiblioteket, før de fylder fire. De bliver taget med på råd, når familien sidder samlet omkring middagsbordet og taler om den globale opvarmning eller aktiviteterne i den kommende weekend. Disse børn bolttrer sig i udfordringer og har typisk veluddannede forældre, som står parate med råd og dåd og forældre købte lejligheder.

Andre børn får aldrig læst en godnathistorie og kan ikke hente hjælp derhjemme til lektierne. Aftensmaden spises foran fjernsynet, og diskussioner om samfundsforhold er lige så sjældne som eksotiske ferier. Tit har forældrene ingen uddannelse og kun løs tilknytning til arbejdsmarkedet – uden hverken overskud eller kompetencer til at navigere børnene gennem nutidens individualiserede uddannelsessystem.

Danmark er blevet et fem-sjettedels-samfund. Det store flertal har aldrig haft det så godt, men omkring en sjettedel vokser op med markant dårligere livschancer end deres jævnaldrende.

Ulighed mellem store samfundslag (...)

I Danmark har vi ikke længere tradition for at diskutere ulighed mellem store samfundsgrupper. I 1960'erne talte man om socialgruppe fire og fem – den faglærte og ufaglærte arbejderklasse, som udgjorde omkring halvdelen af befolkningen. I dag diskuteres sociale problemer i hovedsagen som små marginalgrupper. Den ene dag en lille gruppe økonomisk fattige, den næste børn anbragt uden for hjemmet ... Nødvendige og relevante spørgsmål, men også problemer der "kun" handler om få procent.

Pointen er, at den moderne ulighed er langt bredere. Undersøgelserne viser således, at mellem 11 og 20 procent vokser op med markant dårligere livschancer – det, jeg sat på kort formel kalder fem-sjettedels-samfundet. Ligesom i fortidens klassesamfund handler det om en ulighed mellem store sociale grupper, som bunder i forskellige levevilkår; mønsteret er bare anderledes end dengang.

Ikke bare økonomisk fattige

Tallene fra Danmarks Statistik viser, at indvandrere er massivt overrepræsenteret blandt unge med svag hjemmebaggrund. Alligevel udgør indvandrerunge ikke flertallet blandt den dårligst stillede sjettedel. Den største gruppe er faktisk unge med dansk baggrund, der typisk vokser op hos en enlig mor, som gik tidligt ud af uddannelsessystemet og ikke har ordentligt fodfæste på arbejdsmarkedet.

Tallene viser også, at familierne med svag hjemmebaggrund ofte lever på økonomisk smalhals. Alligevel handler det ikke bare om gammeldags fattigdom. Det store flertal af familier i den nederste fjerdedel af indkomstskalaen har faktisk ikke svag hjemmebaggrund. Det kan være studerende eller enlige forsørgere, hvor forældrene har uddannelse og (deltids)job. Disse familier har heller ikke mange penge, men deres børn klarer sig meget bedre end deres jævnaldrende med svag hjemmebaggrund.

Den vigtigste enkeltfaktor i den moderne ulighed er forældrenes uddannelsesbaggrund. Det er den, der har størst betydning for, om de unge har job og uddannelse, når de bliver voksne. Men det er kendetegnende, at de dårligt stillede familier er præget af flere risikofaktorer. (...) De dårligt stillede er på én gang kendetegnet ved manglende uddannelse og manglen på stabile rammer i familien.

Samtidig skal det understreges, at der er tale om statistiske chancer. Nogle af disse unge klarer sig godt – det er bare dramatisk færre end blandt deres jævnaldrende. Når hundredtusinder er i denne situation, kan det ikke bare betragtes som en individuel social arv. Det drejer sig om de sociale ulighedsmekanismer, der kendetegner det moderne videnssamfund.

Nye krav til forældre

Den kritiske læser vil måske spørge, om det egentlig er så nyt – også tidligere var der svage og dårligt fungerende familier? Jo, men skiftet fra industri – til videnssamfund har ændret meget, også mekanismerne bag uligheden.

Lad mig sætte et billede på: For 50 år siden havde Rikke, enlig mor på Vesterbro, et svært liv. Hun boede i en fugtig lejlighed uden bad og eget toilet. Sådan boede mange andre også. For eksempel naboen, der var smedesvend, faglært og dermed bedre lønnet.

Men samfundets krav var mere enkle. Rikke skulle sørge for, at børnene kom i skole til tiden og var nogenlunde renvaskede, så tog læreren sig af undervisningen. Og sønnen kunne gå ud af skolen efter 7. klasse, tage et ufaglært job og siden forsørge sin familie. Det var meget almindeligt.

Nutidens Rikke bor i en moderne lejlighed med centralvarme, bad og toilet, men kravene til forælderrollen er anderledes komplicerede. Rikke skal diskutere elevplaner med læreren, hjælpe med projektet om Ribbjergs forfatterskab og rådgive om den rette fagkombination i ungdomsuddannelserne. Og børnene kan ikke bare gå ud af skolen og tage et ufaglært job. Nøglen til et stabilt arbejdsliv er en uddannelse – boglig eller faglig. Ikke uden grund er der politisk enighed om, at 95 procent af fremtidens unge skal tage en ungdomsuddannelse.

Det skræmmende perspektiv er, at Danmark får en ny underklasse, hvor manglende uddannelse, lange perioder med arbejdsløshed og rodede familieforhold går i arv fra forældre til børn.

Mere end socialpolitik

Svaret på dette er naturligvis socialpolitisk – at støtte de dårligt stillede familier. Uddannelsessystemet spiller imidlertid også en nøglerolle for at få alle med i videnssamfundet. Skole- og uddannelseskulturen forstærker uligheden, fordi den er indrettet efter den tredjedel af familierne, som har længere boglig uddannelse. Taberne er ikke bare den dårligst stillede sjettedel, men også det brede lag af unge fra ikke-boglige miljøer.

Ulighed kan således ikke reduceres til individuel social arv. Det drejer sig om, hvordan vi indretter grundlæggende sider af samfundslivet. Men den moderne ulighed rejser også spørgsmål om forskelle i uddannelse og familiekultur, som vi ikke er vant til at drøfte i den offentlige debat. Videnssamfundets ulighed udfordrer dogmer til både højre og venstre.

Birgitte Simonsen: *'Man kan hvad man vil ...'*

Teksten er et uddrag af en artikel fra dagbladet Information 31. august 2002. Birgitte Simonsen er professor og leder af Center for Ungdomsforskning på Roskilde Universitetscenter.

Tekst til opgave 8 om essay side 14.

Morten er en ganske almindelig kvik ung fyr. Efter folkeskolen har han klaret sig igennem gymnasiet uden den store lyst eller energiudfoldelse.

Så tog han et par sabbatår med rejser og løse jobs, inden han gik i gang med at studere dansk og kommunikation.

Midt i studiet tog han orlov et år og havde meget svært ved at tage sig sammen til at komme tilbage til studierne. Men han klarede det dog, selvom det tog ham næsten tre år at skrive sit speciale.

Men så skulle han også ud at rejse noget mere, det blev igen et par år.

Vel hjemme igen tænker han nu på at begynde at søge et mere fast arbejde. Han skal dog først finde ud af i hvilken retning, da han ikke har villet lægge sig fast på noget i løbet af sin studietid.

Morten har det tit sjovt og godt, men det med de store linjer kan han føle meget svært og belastende. Historien om Morten er konstrueret, men den er ikke usædvanlig, her følger et bud på, hvorfor historien tager sig sådan ud.

Det kan være meget anstrengende at være ung. Det viser sig på mange måder.

Efter studentereksamen har en masse unge, friske mennesker et stort reelt behov for, at der ikke stilles krav til dem – at de slet ikke skal noget.

Mange (men selvfølgelig langt fra alle) har et rigtig stort behov for et frirum. Et helle i livet.

En så stor gruppe, at det vækker samfundsmæssig bekymring, holder fri fra uddannelse og livsplanlægning i et eller flere år – som de så bruger til løst arbejde, rejser, kreative aktiviteter eller bare uforpligtende småsump.

Det er ikke umiddelbart lystbetonet for dem at skulle træffe en beslutning om at gå i gang med en uddannelse, der før eller siden kan lede frem til et erhverv. Man har bestemt ikke lyst til at se dørene lukke sig, og ethvert valg er altid et fravalg af noget andet.

Den samme trang til helle viser sig for mange midt i den videregående uddannelse, de så går i gang med. Man tager en pause, laver noget helt andet – typisk noget man føler ikke spænder en så hårdt for psykisk. For at slutte bevægelsen, er det heller ikke ualmindeligt, at unge kandidater, når de så endelig er blevet færdige efter mange studieår, kan opleve det som meget hårdt og urimeligt krævende at skulle begynde at arbejde sådan lige med det samme. Så kan der igen melde sig et stort behov for en fase helt uden krav. Jamen, hvad er det dog det drejer sig om? Hvorfor føler unge friske og raske mennesker igen og igen et så stærkt behov for at have helle?

Hvorfor er de ikke fulde af virketrang og mod på at tage fat på alle mulige opgaver? (Det er der naturligvis også nogle, der er, men det er ikke dem, jeg skriver om her.) Svaret er enkelt og beskrevet af mange: Det er det store personlige ansvar og de mange personlige valg, der udmatter. Det kan opleves helt overvældende, at ansvaret for hvordan ens liv former sig i det senmoderne samfund tolkes som et personligt anliggende. Man har kun sig selv at skyde skylden på, når noget går galt - også selv om vi lever i det, der er blevet kaldt for et risikosamfund, hvor forhold, som den enkelte på ingen måde selv er herre over, med et slag kan ændre hele ens livssituation. Og et samfund, hvor den sociale arv lever sit ubestridelige, men skjulte liv. (...)

På denne måde er de unges valg- og identitetsprocesser spundet ind i et fundamentalt og uigennemskueligt modsætningsforhold, der i selve sit væsen drejer sig om, at de skal lære at vælge det, som samfundet har brug for og samtidigt opleve det som deres eget frie valg.

Litteraturliste

Boesen, Mathilde Hougaard:

Hvorfor er der kun plads til 'de dumme unge' i medierne?
Politiken den 1.6.2011.

Brøgger, Suzanne:

Kærlighedens veje og vildveje.
Gyldendal, 1975.

Gummer, René:

Den forkerte ramme
Weekendavisen den 04.03.2011.

Kock, Christian m.fl.:

Skriv kreativt.
Gyldendal, 1989.

Olsen, Lars:

En sjettedel har færre chancer
Socialrådgiveren nr. 10 2007

Raben, Malene Lei:

Vi er en nation af løbemonstre
Politiken 28.05. 2011.

Rosing, Minik:

Hvad betyder dit navn? – Om det at hedde Minik
Weekendavisen 13.05.2011.

Simonsen, Birgitte:

'Man kan hvad man vil'
Information 31.08.2002.

Turner, David Jacobsen:

Det hele handler om dig
Weekendavisen 01.06. 2011.

Vesterberg, Henrik:

Kun for mig, jeg kalder på dig, kun for mig
Politiken 12.03.2011.

Wedderkop, Søren m.fl.:

Hane i brunkål
Information 21.01.2011.

Winge, Mette:

Sorødigteren og hans malende kone
Politiken 07.05.2011.

